תלמוד ירושלמי · מפרשים · נועם ירושלמי · סדר נזיקין

נועם ירושלמי על עבודה זרה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נועם ירושלמי על עבודה זרה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נועם-ירושלמי-על-עבודה-זרה/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה ג 5
הלכה ד 5
הלכה ה 7
הלכה ו 7
הלכה ז 8
פרק ב 8
הלכה ג 8
הלכה ט 10
פרק ג 11
הלכה ג 11
הלכה ה 13
הלכה ו 17
הלכה ז 21
הלכה ח 21
הלכה יב 21
פרק ד 22
הלכה א 22
הלכה ב 25
הלכה ד 25
הלכה ח 28
הלכה ט 30
פרק ה 33
הלכה א 33
הלכה ג 35
הלכה ח 36
הלכה ט 39
הלכה י 40
הלכה יא 41
הלכה יב 41
הלכה יג 41

הלכה טו 42

פרק א

הלכה ג

קטע ב

מתניתין עובד כוכבים ומזלות יום תגלחת כו' אינו כו' אלא אותו היום ובגמ' מה אותו היום בלבד או אותו היום בכל שנה והתני תגלחתו ותגלחת בנו אסורה תיפתר שגילחו שניהם כאחת והתני משתהו ומשתה בנו אסורה תיפתר שגילחו שניהם כאחת שנשאו נשים והתני לידתו ולידת בנו כו' תיפתר בההוא דלא אספיק מיעבד ביומי עד דאתיליד לי' בר ועבד כחדא ופי' הפ"מ והתני תגלחתו ותגלחת בנו והאי ברייתא ליכא לפרש דבכל שנה ושנה ביום תגלחתו קאמר דא"כ הוה ליה למיתני יום תגלחת ותגלחת בנו שהוא עושה בכל שנה וכן ביום תגלחת בנו כו' אלא ש"מ דלא הוי יום איד כי אם ביום שגילח בלבד.

והנה הפ"מ שגה בזה דאדרבא מדייק מדקתני תגלחתו ותגלחת בנו ומסתמא גילח האב קודם ואח"כ גילח בנו וא"כ איך איפשר שיהי' ביום א' אלא ודאי דאותו היום בכל שנה ע"ז אומר תיפתר שגילחו שניהם כאחת שהאב לא גילח קודם רק שגילח ביום תגלחת בנו והתני משתהו ומשתה בנו כו' (פי' וא"כ עשה האב תחילה) ע"ז אומר תיפתר שגילחו שניהם כאחת שנשאו נשים והתני לידתו ולידת בנו כו' אית לך מימר שגילחו שניהם כאחת (פי' וא"כ אי איפשר לומר כאחת אלא ודאי דבכל שנה קאמר) ע"ז אומר תיפתר בההוא דלא אספיק מיעבד ביומי' עד דמתיליד בר ועבד כחדא ולעולם דאינו אסור אלא אותו היום בלבד והא דקתני תגלחתו ותגלחת בנו תיפוק ליה משום תגלחת עצמו איפשר לומר משום דתנן במתניתין אינו אלא כו' אותו היום בלבד לאפוקי משעבדיו וע"כ הוי אמינא שיום תגלחתו ותגלחת בנו משעבדיו נמי בכלל וע"ז קאמר דאפי' בכה"ג אינו כו' אלא אותו היום בלבד:

הלכה ד

קטע ב

(**ה"ד**) **מתני**' עיר שיש בה עבודת כוכבים ומזלות חוצה לה מותר הי' חוצה לה עבודת כוכבים ומזלות תוכה מותר כו' ובגמ' ומה בין תוכה לחוצה לה תוכה שנהנה מן המכס כו' חוצה לה מותר שלא נהנה מן המכס ואם הי' חוצה לה נהנה מן המכס אף חוצה לה כו' ופריך והתני הולכין ליריד ולוקחין משם עבדים ושפחות ובהמה ר"ל אמר לא סוף דבר עבדים ישראל אלא אפילו עבדים כו' והתני לקח משם כסות תשרף בהמה תעקר מעות יוליכם לים המלח ניחא כסות תשרף בהמה תעקר מעו' יוליכם כו' בהמה

תיעקר והתני הולכין ליריד ולוקחין מהם עבדים ושפחות ובהמה רשב"ל אמר לא סוף דבר עבדים ישראל אלא אפי' עבדים והתני המוכר עבדו לעובד כוכבים ומזלות דמיו אסורין עוד היא תיפתר ישראל ישראל עיין בפ"מ שנדחק בזה מאוד:

ולי נראה דהא דקאמר תיפתר ישראל מישראל (כצ"ל) והפי' הוא ישראל שחשוד למכור לעובד כוכבים (פי' וע"כ לוקחים מהם בהמה והוא כמו דאמרינן בירושלמי שם אח"כ ישראל שהלך ליריד לוקחין ממנו מפני שהוא כמציל מידן (ופי' הפ"מ שמונעם מן העבירה שלא ימכור בשוק של עובד כוכבים וה"נ לוקחין מהם בהמה שלא ימכור לעובד כוכבים וכמו דתנן לקמן דאין מוכרין להם בהמה גסה וע"כ מותר ליקח ממנו למונעם מן העברה ופריך והא תני המוכר עבדו לעובד כוכבים דמיו אסורין וא"כ אין ליקח אפי' מישראל מפני שמהנם מחמת המכס דהא בלאו"ה לא ימכרם לעבד כוכבים וכמו דאמרינן בגיטין (ד' מ"ד) המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה בדמיו וע"ז משני עוד היא תיפתר ישראל מישראל (פי' שכיון שהוא חשיד לא ישמע לזה).

ומה שהקשה הירושלמי מהא דתני המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה בדמיו ואמאי לא הקשה מהא דהמוכר את בהמתו לעובד כוכבים אמרינן נמי בגיטין (שם) דהמוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה בדמיו אך איפשר לומר דבבהמה גסה הוי ניחא לי' דאיפשר למכור ע"י סרסור וכמו דאמרינן בעבודת כוכבים (ד' ט"ו) רב אדא שרי לזבוני אידא דספסירא וא"כ איירי שמכר ע"י סרסור אך הא איתא לקמן בירושלמי (ה"ו) עבר ומכר כשם שקונסין לו להלכה כך קונסין למנהג ומנין שקונסין למנהג חד ב"נ זבין גמלא לעובד כוכבים אתא עובדא קומי ר"ל וקנסי' כו' בגין דיחזר לי' גמלא א"ר יוסי ב"ר בון לסרסור קנס אעפ"כ בהא דהמוכר בהמה גסה לעו"ג קיל דלא קנסו רק על עצמו ולא על הדמים והוא כמו דאמרינן במוע"ק (ד' י"ב) בעא מיני' ר' ירמי' מר' זירא כיון מלאכתו במועד ומת מהו שיקנסו בניו אחריו אם תימצי לומר צרם אוזן בכור קנסו בנו אחריו כו' משום דכל יומא מפקע לי' ממצות הכא מאי גברא קניס רבנן והא ליתא או דילמא ממונא קניס רבנן והא איתא כו' ועי' בגיטין (ד' מ"ד) והירושלמי סובר דהמוכר בהמתו לעבודת כוכבים לא קנסו את הממון רק לו קנסו וע"כ איפשר דההחשוד למכור בהמה גסה לעובד כוכבים לא יחוש ע"ז שקנסוהו אבל המוכר עבדו לעובד כוכבים שקנסו בממון נמי וע"כ אומר והתני המוכר עבדו לעובד כוכבים דמיו אסורין וע"ז משני עוד היא תיפתר ישראל מישראל (פי' שחשוד ע"ז נמי למכור עבדו לעובד כוכבים דאי לאו הכי למה ימכרם על היריד) וכה"ג אמרינן במס' עבודת כוכבים (ד' ל"ג) אם איתא דהוי לי' הכא הוה מזבין לי' וע"ז מביא הברייתא (וצ"ל דתני) ישראל

שהלך ליריד לוקחין ממנו מפני שהוא כמציל מידן ובחזירה אסור כו' ועיין בעבודת כוכבים (ד' ל"ג) דאמר שמואל עובד כוכבים ההולך כו' ישראל ההולך כו' בהליכה מותר דילמא הדר בי' כו']:

הלכה ה

קטע ד

שם (ה"ה) אמר ר' בון בר חייא תרנגול למכור מוכר לו תרנגול לבן כו' ופירש הפ"מ דר' בון בר חייא פליג על הא דאפילו תרנגול סתם אין למכור לו תרנגול לבן [ואיפשר לומר דהתם רואה התרנגול ואמר לו סתם למכור לו התרנגול ע"כ אפי' סתם נמי אבל הכא דקאמ' תרנגול למי וא"כ מתרצה איזה תרנגול שיהי' ע"כ מותר למכור לו תרנגול לבן]:

קטע ה

שם הי' חסר קרי' אמר שמקריבין חסר לע"ג וכי תגישון עור לזבוח אין רע כו' וכתב ע"ז הפ"מ דהיינו שהי' חסר מאילי' ובמראה הפנים כת' מיהו בג' דילן לא אשכחן האי חילוק ובכל מקום אמרינן בסתמא מחוסר אבר אסור לבני נח כדיליף התם בפרקין לעיל (ד' ה') ואיפשר דלע"ג דוקא מקריבין חסר ואיפשר לומר דהאי חסר היינו בעל מום ומתניתין ליכא למיפשט דקאמר קוטע אצבעו ומוכרה לו היינו משום דתמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעוף וע"כ מיבעי' ליה בבהמה אי שרי למכור לו משום לפני עור כו' וכמו דאיתא בע"ג (ד' ו') איבעי' להו משום הרוחה או דילמא משום לפני עור לא תתן מכשול כו' ופירש"י דמזבין לי' בהמה ומקריבה לעבודת כוכבים ומיבעי' לי' בבעל מום וע"כ פשיט ליה מהא דוכי תגישון עור לזבוח אין רע דהא עור היינו בעל מום ולא מחוסר אבר:

הלכה ו

קטע ה

שם (ה"ו) עבר ומכר כשם שקונסין להלכה כך קונסין למנהג חד ב"נ זבין גמלא לעובד כוכבי' אתא עובדא קומי ריש לקיש וקנסי' בדיפלא (וצ"ל בכיפלא) כו' לסרסור כו' והוא דלא כהש"ס דילן בעבודת כוכבים (ד' ט"ו) רב אדא שרי לזבוני חמרא אידא דספסירא כו' והנה כיון שאומר שקונסין להלכה כך קונסין למנהג וא"כ איכא למימר דבהמה דקה במקום שנהגו שלא למכור כו' נמי קנסו אך ממה דאמרינן המוכר בהמה גסה משמע דווקא בהמה גסה אבל בהמה דקה אפי' במקום שנהגו שלא למכור נמי אין קונסין ואיפשר דקאמר דכשם שקונסין להלכה כך קונסין למנהג היינו דוקא בבהמה גסה שקנסו במקום הלכה ע"כ קנסוהו במקום מנהג נמי אבל בבהמה דקה לא:

הלכה ז

קטע ג

שם (ה"ז) עבר ובנה ר' אלעזר אומר מותר א"ר מנא כו' דלא אסור (פי' אלא אסור) דהוא חייד כל הדא כיפתא עיין בפ"מ ולי נראה דהא דאמר דהוא חייד כל הדא כיפתא והוא כמו דאית' בעבודת כוכבים (ד' י"ט) א"ר אלעזר אמר ר"י אם בנה שכרו מותר כו' אלא אמר רבה כו' לא נצרכא אלא במכוש אחרון כו' מכוש אחרונלית בה שוה פרוטה אלמא קסבר ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף. והנה לפי זה שכרו מותר וע"ז אומר ר' מנא דהוא חייד כל הדא כיפתא (פי' שעושה כל הכיפה כחד) והוא דלא כמו דאמר ר' אלעזר ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף וכמו שפירש"י שם דקסבר ר"א ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף אומן המקבל עליו לעשות בשכר לא אמרינן בגמר המלאכה הוא קונה כל השכירות אלא כל פורתא ופורתא דעביד קמא קמא קני אגרא וע"ז אומר הירושלמי דהוא חייד כל הכיפתא (פי' שבגמר המלאכה קונה כל השכירות אומ' דאם בנה שכרו אסור והא דמביא לעיל ראיה מר' אלעזר דאם עבר ומכר שכרו מותר (פי' אע"ג דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ותחילה לאו עבודת כוכבים הוא אעפ"כ הוי מרויח במה שהוא לצורך עבודת כוכבים ואעפ"כ שרי וה"נ דאם עבר ומכר מותר) ולפי"ז הא דאמר דר' מנא חייד כל הדא כיפתא (פי' שהוא עושה כחד ולא שישנה לשכירות מתחילה ועד סוף אעפ"כ צ"ל שהוא סובר דעבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד) והוא כמו דאיתא בירושלמי לקטן (פ"ג ה"ה) ר' ירמי' בשם ר' אלעזר המתיך כיס לעבודת כוכבים נאסר מיד והוא מדתנן שלשה אבנים הן אנן שחצבה מתחילה לבימוס ה"ז אסורה וכמו דאמר שם פתר לה כהדין תני דתנינן עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד ושל ישראל עד שישתעבד ועיין בתוס' במס' ע"ג (ד' מ"ז) בד"ה אבן שחצבה מתחלה לבימוס כו' ומיהו לפי מה שפי' הקונטרס בגמ' דמתני' אתי כמ"ד אסורה מיד כו' וע"ז אמר הכא ר' מנא דכיון דא נה לשכירות אלא לבסוף ע"כ אסור:

פרק ב

הלכה ג

קטע טו

שם (ה"ג) סתם יינו כו' הפקידו אצלו אסור בשתי' ומותר בהנאה ר' זעירא בעי קומי ר' יסא מה במיחד א"ל במפקיד (ופי' הפ"מ מה במיחד אם דווקא במיחד לו קרן זוית בביתו כו' בזה התירו בהנאה אמר לי' במפקיד כו' הפקידו אצלו בחותם א' אסור בשתי' ומותר

בהנאה אמר ר' ירמי' קומי ר' זעירא חמי מה מר לא מר אלא בחותם הא בלא חותם אסור בשתי' ובהנאה הורי ר' אלעז' במיחד והוי ר' זירא חדי בה ופי' הפ"מ הורה לו במיחד לו קרן זוית דווקא מותר בהנא' כו' והוה ר' זעירא חדי בה כו':

ונראה לי לבאר בזה הא דאמרינן בירושלמי (פ' המפקיד ה"ו) דאמרינן שם לא כן א"ר אלעזר למה הדבר דומה לגונב חבית ממרתף חבירו אעפ"י שלא ידעו הבעלים בגניבה צריכין לידע בחזירה אמר שני' היא שיש רשות לשומר עלי' (פי' דכיון דלא כלתה לי' שמירתו הוי כמו שידעו הבעלים וכמו דאמרינן בב"ק (ד' קיח) ר"ע סבר כלתה לו שמירתו ור' ישמעאל סבר לא כלתה לי שמירתו) א"ר אלעזר אית אמר שיש רשות לשומר עלי' מהו לצורכה כשיחדו לה הבעלים באותו מקו' (פי' ואם החזירה לאותו מקום אפי' ביחדו לה הבעלים מקום נמי פטור וא"כ צ"ל הא דתנן בין מתוך ידו בין משהניחה לצורכו חייב לצורכה פטור היינו שהניחה במקום שאינה מקומה) אית אנן אמרין שאין רשות לשומר עלי' לא שני' בין באותו מקום בין במקום אחר לצורכו חייב לצורכה פטור וביארתי שם דאי אמרינן ביחד לו קרן זוית לא הוי כשומר וא"כ כיון דלא הוי כשומר צרי' דעת בעלים וע"כ בין באותו מקו' ובין במקו' אחר לצורכו חייב לצורכה פטור אך הא דאמר אית אנן אמרין שאין רשות לשומר לי' משמע דר' אלעזר אמר שאין רשות לשומר עלי' ואינו מבואר היכן אמר ע"כ נראה לי דבזה אמר ר' אלעזר כיון דר' אלעזר חילק בין מפקיד ובין מיחד והוא משום דבמפקיד יש רשות לשומר עני' אבל במיחד אין רשות לשומר עלי' כמי דאמרינן הכא הורי ר' אלעזר במיחד והוא דמיחד לא דמי למפקיד שאין רשות לשומר עלי' וע"ז אומר אית אמר שיש רשות לשומר עלי' (והיינו אמוראי דהכא דלא מחלקי בין מפקיד למיחד) ואליבא דהני אמוראים צריך לפרש הסיפא שהניח במקום שאינה מקומה) אית אנן אמרין שאין רשות לשומר עלי' ע"כ לא שני' בין באותו מקום בין במקום אחר לצורכו חייב לצורכה פטור (פי' דכיון דבעינן שהבעלים ידעו בחזרה כמו דאמר ר' אלעזר וא"כ אפי' הניחה במקומה אפ"ה חייב כיון דבעינן שידעו הבעלים בחזירתו דכיון דמיחד לא הוי כשומר ע"כ צריך דווקא שידעו הבעלים בחזירתו) ולפי"ז מתפרש המשנה שפיר אפי' הניחה במקום שהיא מקומה וכמו דאמרינן בב"מ (ד' מא) ור' יוחנן הניחה במקומה משמע וע"ז אומר הכא הורי ר' לעזר במיחד והוה ר' זעירא חדי בה (פי' דכיון שיש חילוק בין מפקיד ובין מיחד דמיחד אין רשות לשומר עלי' א"כ ניחא סיפא דמתניתין דב"מ דאפי' הניחה במקומה נמי חייב) וע"ז אומר דהוי ר' זעירא חדי בה שיש חילוק בין מפקיד למיחד (פי' וא"כ ניחא סיפא דמתניתין (ור' יוחנן אמר בב"מ (ד' מא) מאן דמתרגם ל חבית אליבא דחד תנא מובילנא מאני' בתרי' לבי מסותא)

ולדברי ר' אלעזר שמחלק בין מפקיד למיחד ניחא מתניתין אפי' הניחה במקומ' ואליבא דחד תנא דהיינו אליבא דר' ישמעאל דשומר לא כלתה לו שמירתו משא"כ בסיפא כיון דיחדו לה הבעלים מקום ע"כ לא הוי כשומר וע"כ אם טלטלה לצורכו אפי' הניחה במקומה נמי חייב. וע"כ הוה ר' זעירא חדי בה משום דהשתא מתניתין ניחא דהניחה במקומה ואתי אליבא דחד תנא וכמו שביארתי ודו"ק:

קטע טז

עוד (שם) תמן תנינן אצל עו"ג כפירותיו עיין מה שביארתי בספרי נועם ירושלמי (פ"ג דדמאי):

הלכה ט

קטע ב

שם (ה"ט) ר' יעקב בר אחא מקשי לה כו' אותה חבית תהא מותרת ושאר כל החביות יהיו אסורות אלא ע"י עילא (פי' כיון שמונח אחת בתוכן שהי' ראש ושזרה ע"כ מותרות כל החביות) ועיין בעבודת כוכבים (ד' מ') דאמרינן שם מחלוקת לטבל בצירן כו' גבינתא אתקלקלת שאל ר' חגי לר' בא בר זבדא אמר לי' אין דבר של רבים נאסר ופי' הפ"מ גבינתא חבית שמכניסין בתוכה מיני חגבים כו' והורי ר' בא אין דבר של רבים כו' כלומר דבר המרובה אינו אסור מספק שאין מחמירין בהפסד מרובה:

[**ולי** נראה דהא דקאמר גבינתא איתקלקלת והוא כמו דאמרינן בעבודת כוכבים (ד' ל"ט) חילתית מוריס פת וגבינה מותרין בחותם א'. וע"ז אומר גבינתא אתקלקלת (פי' שהחותם של גבינה נתקלקל וע"כ חששו אולי שזה החותם הוא מזוייף מחמת שהחותם אינו ניכר כל כך) וע"ז אמר אין דבר של רבים נאסר והוא מחמת שהקונים ממשמשין אותם אם הם טובים לקנות וע"כ נתקלקל החותם:

וע"ז אומר שם ר' יעקב בר זבדי מקשה ואילין איגרתא לא כו' לוקין כתיב ואת אמרת ע"י עילא והכא ע"י עילא ועיין בפ"מ שנדחק שם לענין העדים והם כשמות העובדי כוכבים והוא כמו דאיתא בגיטין (ד' י"א) בעא מיני' ר"ל מר' יוחנן עדים החתומין על הגט ושמותיהן כו' א"ל לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנו ולי נראה דקאי על הא שמביאין גבינות עם אגרת שהם כשירים וחתמו עלי' לוקוס ולוס ואע"ג שאינו מצוי לקרות שם ישראל בשמות האלו (וכמו דאמרינן בגיטין (שם) ודווקא לוקוס ולוס כו' וע"כ אומר ר' יצחק מקשי ואילין איגרתא דהוי כו' לוקין כתיב בהו ואת אמרת ע"י עילא (פי' ואעפ"כ סומכין עליהם שהם ישראלים הן והכא נמי ע"י עילא שאף שהחותם

נתקלקל קצת אעפ"כ אמרינן דמתוך שרבים ממשמשים בהם נתקלקל) וע"ז אומר ע"י עילא אמרינן שכשירים הם]:

פרק ג

הלכה ג

קטע ו

שם (ה"ג) כתוב א' אומר ויעזבו שם את עצביהם וישאם דוד ואנשיו וכתוב א' אומר וישרפו באש. ר' יוסי בן חלפתא ורבנן ר' יוסי בר חלפתא אומר מה שהי' של מתכת וישאם דוד ואנשיו ומה שהי' של עץ ויאמר דוד וישרפו באש ורבנן אמרי מה שהי' אתי הגיתי מבטל וישאם דוד ואנשיו ומה שלא הי' מבטל ויאמר דוד וישרפו באש מה מקיים ר' יוסי בר חלפתא וישאם דוד ואנשיו נטלום בשפייו (ופי' הפ"מ מה שהי' של מתכת ולא הי' שייך בשריפה וישאם דוד כו') מה מקיים ר' יוסי בר חלפתא וישאם הרי אסורין בהנאה הם נטלום בשפייו כלומר דר"י בן חלפתא נמי ס"ל שלא נטלו אלא לאחר שביטלום אותו ושברם לשפויים קטני' אלא הא דקאמר מה שהי' של מתכות וישאם משום דאותן הוי חשיבי וא"ל לאיתי לבטלם ושל עץ לא הי' חושש ואמר לשרפם לקיים ביעור:

והנה פירושו דחוק מאוד דא"כ לבתר דמסיק דנטלם בשיפוי' א"כ ר' יוסי נמי מודה לחכמים דשל עץ הי' שורפם ושל מתכת הי' איתי הגיתי מבטלם ורבנן אמרי דבכל ע"ג קידם שביטלם איתי הגיתי כתיב וישרוף באש ולאחר שבא איתי הגיתי בטלם ועוד מה שייך זה לפלוגתא דר' יוסי ורבנן דמתניתין דר' יוסי אומר שוחק וזורה לרוח ואמרו לו אף הוא נעשה זבל וכתיב לא ידבק בידך מאומה כו':

ע"כ נראה לי שהוא ט"ס בירושלמי ונתחלפו התיבות (וכצ"ל) כתוב א' אומר ויעזבו שם אה עצביהם וישאם דוד ואנשיווכתוב א' אומר וישרפו באש ר' יוסי בר חלפתא ורבנן ר' יוסי בן חלפתא אומר (והוא ט"ס וצ"ל) רבנן אמרי מה שהי' של מתכת וישאם דוד ואנשיו ומה שהי' של עץ ויאמר דוד וישרפו באש (והוא להטעם שהחילוק בין של מהכת ושל עץ הוא משום החשיבות כדמשמע מתוס' בע"ג (ד' מ"ד) בד"ה כאן קודם שבא איתי הגיתי כו' כבר כתב ע"ז היפה מראה שאינו מבין מה חילוק יש בין של עץ או של מתכות לענין ביטול אלא דהטעם הוא כמו שאמרו חכמים אף הוא נעשה זבל ולא ידבק בידך מאומה א"כ כל החשש שלא יהי' שוחק וזורה לרוח הוא משום שנעשה זבל וא"כ מצמיח ע"י הזבל. אך זהו דווקא בשל עץ אבל אם של מתכת א"כ אין נעשה

זבל דהא אינו מצמיח וכמו דאמרינן בחולין (ד' פ"ח) וכסהו בעפר כו' יכול שאני מרבה אף זבל הגם כו' ושחיקת כלי מתכות ת"ל בעפר כו' מרבה אני את אילו שהן מין עפר ומוציא אני את אילו שאינם מין עפר ופירש"י דהני מין עפר שמגדל צמחין משא"כ הני אין מגדל צמחין וא"כ שחיקת כלי מתכות אינו מגדל צמחין. וע"ז אמר דכתוב א' אומר ויאמר דוד ויעזבו שם את עצביהם וישאם דוד ואנשיו וכתוב א' אומר וישרפם באש ע"כ אומר ר' יוסי בן חלפתא ורבנן רבנן אמרי (כצ"ל) מה שהי' של מתכת וישאם דוד ואנשיו (פי' ששחקן וזרה לרוח דזה הי' של מתכות דבשל מתכות אינם נעשים זבל ע"כ לקחם לזרות לרוח):

[ולשיטת הירושלמי הוא דלא כמו שכתבו התוס' בחולין (ד' פ"ח) דבפני עצמו אינו מגדל צמחים אלא שמועיל לזבל אלא כמו בתירץ ר"ת דאינו מגדל צמחים רק אם שורפן אבל אם שוחקן וזורה לרוח אינו מגדל צמחים עיין שם והא שכתבו התוס' שם דסתם עבודת כוכבים בשריפה היינו בעבודת כוכבים של ישראל כמו דמי תי התם מהא דהעגל ומנחש הנחשת אבל גבי דוד שנטלו מעובדי כוכבים ע"כ בשל מתכות הי' שוחק וזורה לרוח):

ואח"ז ורבנן אמרי (והוא ט"ס וצ"ל) ר' יוסי בן חלפתא אמר מה שהי' איתי הגיתי מבטל וישאם דוד ואנשיו (פירוש דהיינו שנשאם לעצמו) ומה שלא הי' מבטל ויאמר דוד וישרפו באש וא"כ אין מזה הוכחה שאין לשחוק לזרות לרוח משום שנעשה זבל דכאן קודם שבא איתי הגיתי ומבטל ע"כ כתיב וישאם דוד כו' ולאחר שבא איתי הגיתי בטלום כתיב וישרפם באש:

ואח"כ אומר מה מקיים ר"י בן חלפתא (והוא ט"ס וצ"ל) מה מקיימין רבנן וישאם דוד ואנשיו נטלום בשיפויו (פירוש שמקשה על רבנן דאמרי דבשל מתכות כתיב וישאם דוד דהיינו ששחקן וזרקן לרוח דמאי משמע מהא דכתיב וישאם ששחקן וזרקן לרוח דהא וישאם משמע שנטלם לעצמו ע"ז אומר נטלם בשיפוי' (פי' דמתחילה שברו ואח"כ נטלם פי' שנטלם לרוח) והוא כמו דאיתא בע"ג (ד' מ"ד) ומאי משמע דהאי וישאם דוד כו' דזרויי' היא כדמתרג' רב יוסף תזרם ורוח תשאם ומתרגמינן תזרם ורוח תטלטלינון ע"ז אומר דלרבנן הא וישאם לא שנטלם לעצמו כמו שהם לאחר ביטול כמו דאמר ר' יוסי אלא דהאי וישאם היינו שנטלום בשיפוי' (פי' לאחר ששברם זרם ברוח וע"כ מקשו קראי אהדדי ומתרצי דוישאם הוא משל מתכות והוא כמו שביארתי דכל מתכות לא נעשה זבל אבל של עץ וישרפו באש והוא משום דנעשה זבל ע"כ שרפם באש משא"כ לר"י שאינו סובר הא דנעשה זבל ע"כ מתרץ דכאן קודם שבא איתי הגיתי וביטלה ע"כ

כתבו וישרפם באש וכאן לאחר שבא איתי הגיתי ובטלה ע"כ כתוב וישאם דוד ואנשיו דהיינו שנטלן לעצמו ודו"ק:

הלכה ה

קטע ב

שם (ה"ה) ר' זירא ריב"ח כתוב א' אומר לא תחמוד כסף וזהב עליהם כו' מה עליהם דבר שהוא מיוחד להם תכשיט הוא להם כו' ר' יוחנן בשם ר' ינאי כל שהכניסו לפנים מן הקנקלין אסרו כגון כיסים של מעות כו' ר' בא בשם רב יהודה אפי' מים ומלח מלח לשוף מים לדיח ואהן אפי' אלא כגון מים ומלח (ופי' הפ"מ ואהן אפי' מסקנא דמילתא היא דהאי אפי דקאמ' לא בא לרבו' אלא דברים שהן כמו מים ומלח והן נכנסין לצורך תקרובות כמו מים ומלח:

והוא תמוה דלמאי קאמר וההן אפי' אלא כגון מים ומלח ובש"ס דילן בעבודת כוכבים (ד' נא) כל שהוא לפנים מן הקלקלין אפי' מים ומלח אסור ולמה קאמר הירושלמי ההן אפילו אלא כגון מים ומלח הנעבד ע"כ נראה לי שנתחלפו השורות וצריך לגרוס אח"כ וכמו שאבאר:

קטע ד

עוד שם הנעבד איה תניי תני בין שלו בין של חבירו אסור ואית תניי תני כלו אסור ושל חבירו מותר מאן דמר בין שלו ובין של חבירו אסור ר"י מאן דמר שלו אסור ושל חבירו מותר ר' יוסי ור"ש ר' יוסי בשם ר' אילא דברי הכל היא כמה דתימר תמן דבר שיש בו רוח חיים אף עפ"י שאינו נאסר להדיוט נאס' לגבוה ודכותה דבר שאינו שלך אעפ"י שאינו נאסר להדיוט נאסר לגבוה (כצ"ל):

קטע ה

עוד שם ר' בון בר חייא אמר אפי' סולת שלו אסור ושל חבירו מותר מה כמאן דמר בין שלו ובין של חבירו אסור (פי' בתמי' דלמאן דאמר בין שלו ובין של חבירו בוודאי אסור (או שצ"ל) מה כמאן דמר שלו אסור ושל חבירו מותר) לא אתפלגון בדבר שאין בו רוח חיים אתא ר' בון בר חייא מימר לך בדבר שיש בו רוח חיים היא מתניתא בין מה דאתפלגון בדבר שאין בו רוח חיים הא דבר שיש בו רוח חיים אסור ודבר שאין בו רוח חיים לא כל שכן הוי שלא תאמר כמה דאת אמר תמן דבר שיש בו רוח חיים אעפ"י שאינו נאסר להדיוט נאסר לגבוה ודכוותה דבר שאינו שלך אעפ"י שאין נאסר להדיוט נאסר לגבוה:

והנה הפ"מ פי' דהא דקאמ' ר' בון בר חייא אפי' סולת שלו אסו' ושל חבירו מותר לפי המסקנא ר' בון אהאי ברייתא דקתני הנעבד שלו אסור ושל חבירו מותר קאי כדלקמן

וקמל"ן דלאו דווקא בנעבד בעלי חיים קסבר האי תנא דאין אדם אוסר את של חבירו לגבוה אלא אפי' במחובר דאינו נאסר להדיוט כדקתני במתניתין אבל לגבוה אסור דיש נעבד במחובר לגבוה והשתא קאמר דאפי' בהאי דינא דקאמרה הברייתא דשלו הוא אסור ושל חבירו מותר ופירושו דחוק מאוד:

ע"כ נראה לי לבאר דקאמר ר' בון בר חייא אמר אפי' סולת שלו אסור ושל חבירו מותר וע"ז אומר מה כמאן דמר בין שלו ובין של חבירו אסור (פי' בתמיה) דלמאן דאמר בין שלו ובין של חבירו אסור ודאי דבכל חבירו נמי אסור) אמר לא אתפלגון בדבר שאין בו רוח חיים (פי' שאומר ר' בון דבדבר שאין בו רוח חיים לא אתפלגון) אתא ר' בון למימר בדבר שיש בו רוח חיים היא מתניתא (פי' הברייתא דתני דבין שלו ובין של חבירו אסור מיירי בדבר שיש בו רוח חיים וכמו שיתבאר לקמן וע"ז אומר דבין מה דאיפלגון בדבר שאין בו רוח חיים הא דבר שיש בו רוח חיים אסור נראה שצ"ל בין מה דאיפלגון בדברים שאין בהם רוח חיים הא דבר שאין בו רוח חיים אסור (פי' להברייתא דתני נעבד בין שלו בין של חבירו אסור (וצ"ל) בין מה דאיפלגון בדבר שיש בו רוח חיים דבר שאין בו רוח חיים לא כש"כ (פי' דקשי' בין אי אמרינן דאיפלגו בדבר שאין בו רוח חיים א"כ לר' יהודה דאדם אוסר שלו ושל חבירו א"כ בודאי דאסור ובין אי אמרינן דאיפלגו בדבר שיש בו רוח חיים וא"כ ודאי בדבר שאין בו רוח חיים דאסור דהא בדבר שיש בו רוח חיים אינו נאסר להדיוט כלל אעפ"כ נאסר לגבוה וא"כ דבר שאין בו רוח חיים דשלו נאסר אפי' להדיוט א"כ כש"כ שנאסר בשל אחרים לגבוה:

ע"ז או' הוי שלא תאמר כמה דאת אמ' דבר שיש בו רוח חיים אעפ"י שאינו נאסר להדיוט נאסר לגבוה ודכוותה דבר שאינו שלך אעפ"י שאין נאסר להדיוט נאסר לגבוה (פי' שאומר שע"ז משמיענו ר' בון בר חייא דאף בדבר שיש בו רוח חיים נאסר בשל אחרים ג"כ). והטעם דאעפ"י שלא נאסר להדיוט נאסר לגבוה היינו דווקא בדבר שיש בו רוח חיים שאינו נאסר רק לגבוה ע"כ אוסר בשל חבירו ג"כ דהא אינו מפסידו רק שנאסר לגבוה דהא הוא דבר שיש בו רוח חיים וכה"ג אמרינן בב"ק (ד' צח) אמר רבה הצורם אוזן פרתו של חבירו פטור מ"ט כולהו שוורים לאו לגבי מזבח קיימי וע"כ פטור מלשלם וה"נ אף שהוא אינו שלו אפי' הכי נאסר לגבוה ולהדיוט בלאו הכי לא מיתסר מחמת דהוי דבר שיש בו רוח חיים אבל דבר שאין בו רוח חיים א"כ אם הי' נאסר בשל חבירו א"כ הי' נאסר להדיוט ג"כ. אך שאין אוסר של חבירו כר' שמעון דאמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וע"כ כיון שאינו יכול לאסור כל חבירו להדיוט ע"כ אינו נאסר

לגבוה ג"כ כיון דהא שהוא נעבד בטל אצל הדיוט מחמת שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ממילא אינו אסור לגבוה ג"כ:

וע"כ אומר ר' בון בר חייא אפי' סולת שלו אסור ושל חבירו מותר פי' דבהכי מיירי הברייתא דקתני נעבד שלו אסור ושל חבירו מותר) והוא דכיון דסולת נאסר להדיוט ג"כ ולהדיוט אינו יכול לאסור ממילא שאינו נאסר לגבוה ג"כ והברייתא דתני נעבדבין שלו בין של חבירו אסור מיירי בבעלי חיים ובבעלי חיים שאינו נאסר להדיוט נאסר לגבוה ודו"ק:

אך הא דאמר ר' בון בר חייא אפי' סולת שלו אסור וא"כ לפי מה שביארתי היינו דווקא סולת אבל לא דבר שיש בו רוח חיים וא"כ מאי אפילו דקאמר:

ע"כ נראה לי שבכאן צריך לגרוס הא דלעיל והאי אפילו כגון מים ומלח (פי' דזה קאי לענין מים ומלח דמים ומלח בודאי אינו נאסר דסתמא קיימא להדיוט דלקרבנות מלח בא משל ציבור כמו דאמרינן במנחות (ד' כ"א) ומים לא הוי נמי לגבוה ועיין פרשב"ם בבא בתרא (ד' ע"ט) בד"ה מים כו' ואם כן קיימי רק להדיוט וע"כ אינו אוסר בשל חבירו ג"כ אפי' לגבוה ע"ז אמר אפי' סולת דהא סולת איפשר להקדישו למזבח. וע"ז אמר ר' בין בר חייא אפי' סולת שלו אסור ושל חבירו מותר והוא משום דסולת קיימי להדיוט ג"כ וע"כ אינו אוסר בשל חבירו אפי' לגבוה ג"כ. ובזה יתיישב הרמב"ם (פ"ד מה' איסורי מזבח ה"ה) שסמך ע"ז הירושלמי דאם הוא לגבוה לחוד כגון בבעלי חיים אוסר אפי' דבר שאינו שלו והא דתני דאינו איסר שאינו שלו מיירי בדבר שאינו בע"ח כמו הסולת או מים ומלח כמו שביארתי ודו"ק:

קטע ח

שם (ה"ה) אגוז של ערלה שנטעו כו' הנה בספרי נועם ירושלמי ספ"ק דערלה ביארתי שם הא דאמר ר' יוסי אומר נוטעים יחור של ערלה ואין נוטעין אגוז של ערלה אמר ר' יוחנן עבר ונטעו מותר עבר והרכיב אסור ועיין במהרא"פ. ודבריו תמוהים. (והנה בספרי שפת הנחל ביארתי שהפי' הוא אם עבר ונטע מותר דזו"ז גורם מותר בדיעבד אבל עבר והרכיב אסור ומיירי שיש בה פירות ור' יוחנן לטעמי' בש"ס במנחות (ד' ס"ט) דאמר ר' אבהו א"ר יוחנן ילדה שסיבכה בזקינה ובה פירות אפי' הוסיף מאתים אסור עיי"ש בתוס' וכיון שיש בה פירות אין גידולי היתר מעלין את העיקר האסור וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ו מה' מ"ש):

אבל כעת לא נראה לי כן והוא דכל זה הוא לשיטת רש"י דס"ל דזה מקרי זה וזה גורם הנטיעה ומה שגדל ע"י קרקע ועוד דהירושלמי ס"ל דבאים רי הנאה אסור זה וזה גורם

וכמו דאמרינן ביר ושלמי (ספ"ב דערלה) ר' הילא בשם רשב"ל ירדו לחמצן של עובד כוכבים כר"א פי' דזה וזה גורם אסור כו' א"ר מנא קומי ר' יוסי האיך מה דאת אמר תמן הלכה כר"א וכא הלכה כר"א א"ל ולכל דבר ופי' המפרש דזה וזה גורם בחמץ שעבר עליו הפסח שאסור בהנאה משא"כ בתרומה כו' וא"כ שיטת הירושלמי דלא כשיטת הש"ס דילן אלא דזה וזה גורם אסור בדבר שאסור בהנאה):

ע"כ נראה לי דעבר ונטעו מותר הוא משום דנטיעה ע"י אגוז הוי דבר שזרעו כלה ודב' שזרעו כלה ס"ל להירושלמי דאפי' במידי דאסור בהנאה נמי מותר ולא כמו שכתבו התוס' בע"ג (ד' מ"ט) לשיטת הש"ס דילן דערלה כיון שאסור בהנאה ע"כ אסור אפי' בדבר שזרעו כלה. אלא כיון שזרעו כלה אפי' בדבר שאסור בהנאה נמי מותר אבל עבר והרכיב דהרכיב ערלה באילן אחר א"כ הוי דבר שאין זרעו כלה ע"כ ס"ל דאפי' זה וזה גורם נמי אסורה:

ובזה יתבאר הירושלמי שאח"כ אגוז של ערלה שנטעו וכן ביצת עובד כוכבי' שנעשה אפרוח ר' חגי בשם ר' יאשי' אתפלגון חזקי' וכהנא כהנא אמר מותרת חזקי' אמר אסורה על דעתי' דחזקי' איך איפשר לביצת עובד כוכבי' שנעשית אפרוח (פי' דלחזקי' דמיבעי' לי' בעבודת כוכבים (ד' מ"ו) דבעי חזקי' זקף ביצה להשתחות לה מתו כו' וקא מיבעי' ליה האי זקיפתא אי הוי מעשה או לא כו' ובירושלמי (פ"ג דעבודת כוכבים ה"ה) אמרינן השתחווה לביצה חזקי' אמר לא אסרה ר' יוחנן אמר אסרה (ודלא כפי' המפרש שנא ידע שזה הקושי' הוא דווקא לחזקי') וע"כ אמרינן שם בעבודת כוכבים וכן הכא על דעתי' דחזקי' דהאיך איפשר לביצת עובד כוכבים שתעשה אפרוח אם כשפחסה אין כאן אפרוח אם כשהכניסה לפנים מן הקנקלין תא חמי אלו השתחווה לה לא אסרה ומפני שהכניסה לבנים מן הקנקלין אסרה א"ר יודן אבוי דר' מתני' תיפתר שגידר בה לעבודת כוכבים (פי' וע"כ הוי תפיסת יד אדם) והנה המפרש מהרא"פ פירש שכהנא ס"ל שאין גדירה תפיסת יד גמורה כיון שלא פחסה:

והנה שגה בזה מאוד דהא אינהו פליגי באגוז של ערלה שנטע כן בביצה שנעשה אפרוח. וע"כ נ"ל דפליגי באגוז של ערלה שנטע והוי זרעו כלה אך דהוי איסורי הנאה וכן בביצת אפרוח דחזקי' ס"ל דאסורה דכיון דהוי איסורי הנאה ע"כ אסור אפיל בדבר שזרעו כלה וכמו שכתבו התוס' בעבודת כוכבים (ד' מ"ט) וכמו שכתב הר"ן בנדרים (ד' נ"ד) דגידולין בדבר שזרעו כלה באיסורי הנאה דמי לחליפין וכיון דחליפין אסור א"כ לא גרע גידולין בדבר שזרעו כלה מחליפין וכהנא אמר מותרת דס"ל דבדבר שזרעו כלה אפי' במידי דהוי איסורי הנאה נמי מותר וכמו דאמר ר' יוחנן לעיל באגוז של ערלה דעבר ונטעו

מותר (והא דקאמ' עבר ונטעו הוא משום דלכתחילה ודאי אסור דהא הוי איסורי הנאה וא"כ איך יטע לכתחילה ליהנות מאיסורי הנאה אלא דאם עבר ונטע בדיעבד מותר אפי' בערלה דהוי איסורי הנאה כיון שהוא דבר שזרעו כלה) ודו"ק:

ובזה יתבאר הירושלמי דהכא אגוז של ערלה שנטע וכן ביצה הקדש שנעשית אפרוח ר' יוסי אתפלגון כהנא ור' יוחנן כהנא אמר אסורה ור' יוחנן אמר מותרת א"ר זעירא קומי ר' יוסי הא ר' יוחנן אמר מותרת אף הוא פודה אותה בזמן זרעה. ר' חנינא ור' יונה ר' אלעזר בשם כהנא פודה אותה בזמן זרעה כך הוא הגירסא בערלה (פי' וא"כ במאי פליגי דהא אפי' לר' יוחנן דאמר מותרת אעפ"כ פודה אותו בזמן זרעה. וכמו דתנן במתני' דתרומות (פ"ט) גידולי הקדש ומ"ש חולין פודה אותם בזמן זרעם (ואיפשר לומר דהטעם הוא דאף דגידולין מבטלין העיקר אעפ"כ בדבר שיש לו מתירין לא בטל וא"כ כיון שאיפשר לפדות לא בטל: בל יותר מכדי זרען אינו צריך לפדות דלענין לפדות יותר מכדי זרעם הוה ליה הוצאה מרובה וכל שההוצאה מרובה לא הוי דבר שיש לו מתירין וכמו שכתבו התוס' בב"מ (ד' נ"ג) דאם רחוק מירושלים הרבה לא הוי דבר שיש לו מתירין וא"כ כיון דר' יוחנן סובר דפודה אותה בזמן זרעה ורב כהנא סובר דפודה אותה בזמן זרעה וא"כ במאי פליגי:

וע"ז אומר ר' חנינא בשם ר' פנחס אמר מתקנתא (פי' שהוא אמר מתקנתה שכן צריך להיות) כהנא אמר אסורה ופודה אותה כמו שהיא ר' יוחנן אמר מותרת ופוד' בזמן זרעה (פי' דכהנא אמר שצריך לפדות כמו שהיא) והוא משום דסובר דגידולין לא מבטלי להעיקר. ור' יוחנן סובר דפודה אותה בזמן זרעה שר' יוחנן סובר דגידולין מבטלין להעיקר. אלא דאינו בטל מחמת דהוי דבר שיש לו מתירין וע"כ פודה אותה בזמן זרעה ולא יותר משום דהוי הוצאה מרובה אבל לפדות בזמן זרעה אם כן אינו פודה יותר רק מהא שנפלה והא דאיתא בתמורה (ד' ל"א) ע"כ לא פליגי רבנן עלי' אלא ברימה דפרשא בעלמא הוא אבל ביצה דמגופה דתרנגולת אפי' רבנן מודו א"ל אביי אדרבא כו' ע"כ לא פליג ר"א אליבא דרבנן אלא ברימה כו' אבל גבי ביצה אימת גדלה לכי מסרחה עפרא בעלמא הוא זהו דווקא בביצת טריפה דלא הוי רק איסורי אכילה אבל בביצת הקדש נמי אסור לר' יוחנן פודה אותה בזמן זרעה ולרב כהנא פודה אותה כמו שהיא]:

הלכה ו

קטע ב

(**ה"ו**) **ר"ע** אמר לתועבה דנדה הוקשה מה הנדה מטמא במשא כו' ורבנן אמרי לתועבה שבשרצים הוקשה מה השרץ מטמא בהיסט נראה לי דהאי היסט הוא משא והוא ט"ס

וצריך להיות מה השרץ אינו מטמא בהיסט אף כו' אינה מטמאה היסט (כצ"ל) ודלא כהפ"מ אי מה השרץ מטמא בכעדשה יכול אף כו' תטמא בכעדשה ר' זעירא כו' ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה המת מטמא בכזית אף כו' תטמא בכזית אי מה המת מטמא משיכניס ראשי אצבעות כו גמר מבית המנוגע כו' א"ר חנינא זאת אומרת שאין טומאת כו' מחוורת דלא כן מקישה לקלים ואינה מקישה לחומרין. א"ר מנא מחוורת היא למה הוא מקישה למת ולשרץ ללמד מינה לקלים שבה הדא דאת אמר בעבודת כוכבים שבורה אבל בעבודת כוכבים שלימה כל שהיא דמר ר' יוסי ב"ר בון בעל כו' ובאפין הוי כו' והנה הפ"מ נדחק בזה במה שאומר ולמה הוא מקישה למת ולשרץ ללמד ממנה לקלים שבה דמנין מוכח דללמד לקלים שבה ע"כ נראה לי לבאר והוא שאמר ר' מנא זאת אומרת שאין טומאת כו' מחוורת (פי' שאינה מדאורייתא דלא כן מקישה לקלים ואינו מקישה לחומרין) אין הקושי' דליקיש לחומרי' לשרץ שמטמא בכעדשה שה ולמת לטמא טומאת משא בכעדשה דהא זה לא מצינו בכל הטומאות דשרץ מטמא בכעדשה אבל אינו מטמא במשא והמת שמטמא במשא אינו מטמא בפחות מכזית אלא דפריך דליקיש לחומרא (אי הטומאה מחוורת) דהיינו שאם הוא בכעדשה פחות מכזית לטמא במגע כשרץ ואם הוא בכזית לטמא במשא כמת וע"ז אומר ולמה היא מקישה למת ולשרץ ללמד ממנה לקלים שבה וע"ז אומר הדא דאת אמר בשבורהאבל בשלימה כל שהוא וא"כ כיון דמטמא בכל שהוא א"כ איזה טומא' יש לה אם כמת או כשרץ. דבשלמא במה שצריך שיעור איפשר לומר דנותנים לה שני החומרות דבכעדשה מטמא במגע וכזית מטמא במשא ובאוהל אבל בשלימה דמטמא אפי' בכל שהוא א"כ איך יהי' הטומאה אם במגע או במשא דהא בשרץ אפי' בשלם אינו מטמא רק במגע ומזה מוכח דמקישה לקלים ואינה מקישה לחומרין וכל זה הוא לשיטת הירושלמי דבשלימה מטמא בכל שהו אבל לשיטת הש"ס דילן הא דשלימה בכל שהוא הוא רק לענין איסורא אבל לא לטומאה וכמו דאיתא בשבת (ד' פ"ג) בעי רב אחדבוי בר אמי כו' פחותה מכזית מהו מתקיף לה רב יוסף למאי אילימא לענין כו' לא יהא אלא זבוב בעל עקרון כו' אלא לענין טומאה מאי אלמא דלענין טומאה אפי' שלימה נמי אינו מטמא רק בכזית וע"כ פריך דילמא לחומרא למאי הילכתא איתקש לשרץ דמטמא בכעדשה (ובכעדשה לא יטמא רק במגע) לנדה לטמויי באבן מסמא אקשה רחמנא למת לטמויי באוהל ודווקא בכזית מקשינן (אך איפשר דהש"ס דילן מקשה דליתן לה כל החומרות דשרץ ודמת וא"כ אפי' בכעדש' מטמא באוהל. וע"כ משני דהטעם משום דטומאת כו' דרבנן הוא וע"כ מקשינן לקולא ודו"ק):

קטע ד

שם ותנינן אבניו ועציו ועפרו כו' בכאן צריך להביא מה שביארתי (פ"ט דשבת ה"א) ובזה יתבאר לקמן ה"ז) והוא דאמר ר' עקיבא מניין כו' מתניתין כמאן דאמר כו' דנדה ומשמשי' כנדה ותנינן אבניו ועציו ועפרו מטמאין כו' תיפתר שהשהחווה לבית ואח"כ בנאו. והא תנינן ג' בתים הן תיפתר שהשתחוה לבית ואח"כ חידשו והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה ולי נראה שהוא (ט"ס וצ"ל) תיפת' במשתחוה לבית עצמו (והא שאמ' תיפתר שהשתחוה לבית ואח"כ חידשו (צ"ל) תיפתר במשתחוה לביה עצמו) דאמר ר' זעירא ר"ה בשם רב המשתחווה לבית אסרו (וכן איתא בפ"ג דעבודת כוכבים) ר' אבהו בשם ר' יוחנן המקדיש את הבית אין מועלין בו א"ר זעירא הוי רבנן פליגא מד"א אסרו מועלין בו (פי' מאן דאמר אסרו סובר דבית הוי כתלוש וע"כ מועלין בו) ומ"ד לא אסרו אין מועלין בו (והוא ט"ס וצ"ל ומ"ד אין מועלין בו לא אסרו) פירוש ר' יוחנן שסובר דאין מועלין בו ואם כן סובר דהוי כמחובר וע"כ לא אסרו) ובכאן (צ"ל) והא תנינן אבניו ועציו ועפרו מטמאין כו' פי' וא"כ קשי' לר' יוחנן דכיון דאמר אין מועלין בו א"כ לא אסרו) תיפתר שהשתחוה לבית ואח"כ חידשו. התיב ר' חגי קומי ר' יוסה מתניתא פליגא על רב השוקת שבסלע אין ממלאין בה ואין מקדשין בה ואין מזין כו' ואינה פוסלת המקוה מפני שחקקה ואח"כ חיברה הא אם חיברה וא"כ חקקה לא. וההן בית לאו כמו שחיברו ואח"כ חקקו (פי' וא"כ ה"ל כמחובר ואמאי אמר רב דהמשתחוה לבית אסרו) פתר לה סיתותן של אבנים היא גמר מלאכתן (פי' וא"כ הוי כמו שחקקו ואח"כ חיברו):

שם (בירושלמי) ולית הדא פליגא על ר' יוחנן דר' יוחנן אמר עבודת כוכבים שנשברה כו' והנה יש ט"ס בהגירסא שבכאן וצ"ל כמו דאיתא (בפ"ג דעבודה כוכבים) לית הדא פליגא על ר"ל דאמר עבודת כוכבים שנשברה מותרת וכן סבר מימר אם בעתיד להחזירן לכליין ד"ה אסור וגם שם (ט"ס וצ"ל) ומר ר' יודן אבוי דר' מתני' אם היו מונחין במקומן לא כמו שעתיד להחזירן לכליין הן ואילו במקומן הן (פי' ובהא מודה ר"ל שאסור) ואח"כ צריך להיות ואפילו על דר' יוחנן לית הדא פליגא דר' יוחנן אמר עבודה כוכבי' שנשברה אסורה לא כן סברנן מימר אם בשאינו עתיד להחזירן לכליין ד"ה מותר (פי' והכא כמו שאינו עתיד להחזירן לכליין) ואין לתרץ כמו דאמר תחילה דכיון שמונחין במקומן הוי כמו שהוא עתיד להחזירן לכליין מ"מ תהא פליגא על ר"ל דהא להאי לישנא פליג ר"ל אפי' בעתיד להחזירן לכליין ובכאן צריד לומר תיפתר שנשתחווה לכל אבן ואבן (וא"כ

לא הוי עבודת כוכבים שנשברה כלל) וכן כתבו התו' בשב' (ד' פ"ב) בד"ה אבניו כו' ואפי' למ"ד כו' שנשברה מותרת הא מוקי לה בירושלמי כגון שהשהחווה לכל אבן ואבן ודו"ק: **שם** תיפתר במשתחוה לזמורה ואח"כ נטעה ובכאן חסר וצ"ל כמו שהגירסא הוא בשבת (שם) ר' בא בשם רב המשתחווה לבית אסרי לאילן לא אסרי' והא תנינן שלש אשירות הן תיפתר שנשתחווה לזמורה ואח"כ נטעה והחילוק הוא כמו שכתבו התוס' בחולין (ד' ט"ז) דאילן שנשתרש ויוצא מן הקרקע הוי מחובר טפי כו' עיי"ש ועוד לפי מאי דמשני בירושלמי דהא דלא דמי לשוקת שחיברו ואח"כ חקקו דהוי מחובר הוא משום דסיתותן של אבנים זהו גמר מלאכתן וע"כ הוי כמו כשנעשה כלי בתלוש משא"כ באילן:

קטע 1

(**שם**) ר' יוחנן פתר מתניתא בגר ועובד כוכבים שירשו את אביהם כו' ולמה לא פתר לה כשבאת כו' א"ר יוסי מתניתא אמרה כן הי' שלו ושל עבודת כוכבים ידון מחצה למחצה. [פי' דר' יוחנן פתר מתניתא בגר (בימים הקדמונים) ועובד כוכבים שירשו את אביהם ומקשה דאמאי לא מוקי בנסמך כו' וע"ז משני שם אך אמאי לא מוקי כגון שבנאום בשותפות ואח"כ נפלו אבניו ונתערבו וע"ז אמר ר' יוסי מתניתא אמרה כן הי' שלו ושל עבודת כוכבים ידון מחצה למחצה ומשמע שאינו יכול להכיר האבנים איזהו שלו ואעפ"כ מותר מטעם דסובר ר' יוחנן דמתניתין כמאן דאמר דיש ברירה אך אימתי הוי ברירה באם שלא הוכר חלקו מעולם אבל אם הוכר חלקו תחילה לא תלוי בברירה ואין ברירה וכמו שכתבו התוס' בתמורה (ד' ל') וע"כ מוקי לה בירושה דא"כ לא הוכר חלקו והוי כל הבית לזה ולזה ולא בשבנאוהו מהשותפות א"כ הוכר חלקו של כל א' מתחילה וע"ז אומר אמר ר' יוסי מתניתא אמרה כן הי' שלו ושל עבודת כוכבים ידון מחצה למחצה וא"כ משמע דנתערבו ואינו יכול להכיר האבנים וא"כ מותרים הם מחמת ברירה וא"כ צריך לומר בגר (בימים קדמונים) ועובד כוכבים שירשו את אביהם ועיין בריש ב"ב במה שתירצתי ע"ז קושי' התוס' רע"ק על המשניות דאיך תלי בברירה) אך כל זה הוא לגירסת הירושלמי במתניתין דתנן כונס לתוך שלו ובונה הי' שלו ושל כו' ידון מחצה למחצה צרי' לפרש דקאי על הכותל וע"כ צריך לאוקמי דמיירי בירושה כמו שביארתי אבל לפי גירסת הש"ס דילן במתניתין בעבודת כוכבים (ד' מ"ז) כונס לתוך שלו ד' אמות ובונה א"כ הא דתנן שלו ושל כו' ידון מחצה למחצה לא קאי רק על הכניסה דהיינו שאותו של העובד כוכבים אינו עולה לו בהכניסה וכמו שפירש"י שאם הי' עובי' ב' אמות מונה האמה שלו ועוד ג' אמות ע"כ לא מפרש הש"ס דילן כמו דמפרש בירושלמי

הלכה ז

קטע ב

מתניתין שלשה בתים הן בית שבנאו מתחילה לשם עבודת כוכבים כו' רב ור' יוחנן תריהון אמרין בכניסתן לארץ היא מתניתא על דעתי' דרב דאמר המשתחוו' לבית אסרו בגין כן הוא פתר לה בכניסתן לארץ היא מתניתא [פי' דבכניסתן לארץ היו בונים את הבתים לעבודת כוכבים ולרב מיירי בלא השתחווה וכמו דאיתא בש"ס דילן בעבודת כוכבים (ד' מ"ז) אמר רב המשתחוה לבית אסרו אלמא קסבר תלוש ולבסוף חיברו כתלוש דמי והאנן בנאו תנן בנה אע"ג שלא השתחוה אעפ"י שלא בנאו על דעתי' דר' יוחנן דאמר המקדיש את הבית אין מועלין בו וא"כ אם בנאו לעבודת כוכבים לא נאסר אלא במשתחוה לבית ואח"כ בנאו וכמו דמשני לעיל (פ"ט דשבת ה"ב) תיפתר שהשתחוה לבית ואח"כ בנאו וא"כ כיון דאפי' בבית שבנאו נמי צריך לומר שהשתחוה ואח"כ בנאו וא"כ למאי קאמ' בכניסתן לארץ כיון דבעי השתחואה נמי וע"ז משני דהא דקאמ' בכניסתן לארץ היא מתניתא הוא משום דאין להבית ביטול וכמו דאיתא בע"ג (ד' י"ג) א"ר אלעזר כתחילה של א"י דאמר רחמנא ואשריהם תשרפון באש כו']:

הלכה ח

קטע ב

שם ר' בא בשם רב המיותכים כו' נאסר מיד מיחלפא שיטתי' דרב עיין לקמן (פ"ד ה"א) ר' שמואל כו' אבני מרקוליס שנתפזרו אין להם ביטול לעולם משום עבודת כוכבים ושם יתבאר

הלכה יב

קטע ב

שם (הי"ב) נטל ממנה עצים כו' הסיק בהן את התנור אם חדש יותץ ישן יוצן ובגמ' א"ר חסדא בסתם חלוקין מה אנן קיימין אם להסיק דברי הכל מותר אם לעשן דברי הכל כו' אלא כן אנן קיימין בסתם (פי' הפ"מ דרב חסדא מפרש דהא דקתני נתערבה באחרות אעצים קאי שנתערבו עצי אשירה בעצים של היתר והשתא קאמר דבסתם חלוקין הם ר"א ורבנן והוא דחוק ע"כ נראה לי דקאי אתרי ברייתות שמביא הש"ס דילן בפסחים (ד' כ"ו) ת"ר תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם חדש יותץ ישן יוצן כו' והא תנינן בין חדש ובין ישן יוצן ומשני לא קשי' הא רבי והא רבנן וע"ז אמר רב חסדא בסתם חלוקין מה אנן קיימין אם להסיק דברי הכל מותר (פי' דאפי' חדש יוצן דהא הוי זה וזה גורם ורב חסדא סובר דזה וזה גורם מותר ומה שפירשתי לעיל בערלה

היינו טעמא דנטע ערלה לא הוי זה וזה גורם וכמו שכ' התוס' במסכת עבודת כוכבים (ד' מ"ט) בד"ה דאם נטע דזה וזה גורם לא הוי אלא בששניהם מענין א' כו' אבל אגוז וקרקע שני ענינים הן ואם לעשן ד"ה כו' והוא מפני שהעישון הוא ע"י התנור בלבד והוי גורם א' אלא כי אנן קיימין בסתם וקאי על מחלוק' דחדש יותץ או יוצן וכמו שביארתי:

פרק ד

הלכה א

קטע ג

מתניתין ר' ישמעאל אומר ג' אבנים זו בצד זו מרקוליס אסורות ושתים מותרות כו' ובגמ' הלכות מרקוליס כך הוא נתן שתי אבנים זו ע"ג זו והשלישית מלמעלה נתנאת השני' והתרו בו משום אותו ואת בנו לוקה משום עבודת כוכבים נסקל נתן את השלישית פלוגתא דר' יוחנן ורשב"ל דאיתפלגון השוח' אותו ואת בנו לשם עבודת כוכבים ר' יוחנן אמר אם התרו בו משו' אותו ואת בנו לוקה משום עבודת כוכבים נסקל רשב"ל אמר אפילו התרו בו משום אותו ואת בנו אינו לוקה וכו':

והנה הפ"מ פי' נתן את השני' והתרו בו משום אותו ואת בנו כלומר אם ישראל נתן את האבן השני' למרקוליס ועדיין חסירה היא אבן השלישית מלמעלה ובשעת נתינת אבן השני' שחט בהמה לשם מרקוליס והיא הי' אותו ואת בנו ששחט אמה או בתה היום ונמצא יש כאן איסור אותו ואת בנו והתרו משום אותו ואת בנו לוקה ופי' הפ"מ בהא כולי עלמא לא פליגי דלוקה הואיל ואין כאן חיוב מיתה משום עבודת כוכבים דאכתי ליכא שם מרקוליס עלה משום עבודת כוכבים אינו נסקל (כצ"ל) דהא הכא ליכא שם דעבודת כוכבים והיינו טעמא דר"ל דפליג לקמן מודה בזה נתן את השלישי' מלמעלן דהשתא איכא עבודת כוכבים ושחט אותו ואת בנו לשם עבודת כוכבים פלוגתא דר"י ור"ל דאתפלגון בעלמא כו' והוא דוחק דא"כ בהא דשחט אותו ואת בנו באבן השלישית דהיינו שנעשו עבודת כוכבים ליכא חידוש דפליגי בה ר' יוחנן ור"ל דהא זהו פלוגתייהו בהשוחט אותו ואת בנו לשם עבודת כוכבים ורק הא דמשמיענו הא דבאבן הב' לוקה משום אותו ואת בנו דאכתי לא הוי עבודת כוכבים וא"כ אמאי לא ילקה ואיפשר לומר דהחידוש הוא משום דמיתה דמיחייב עליו באבן הב' הוא מפני שהניח אבן השני' והוי אתחלתא דחיוב מיתה אם יניח אבן הג'. והוא כמו דאיתא בירושלמי (פ"ג דב"ק ה"ד) בן סורר ומורה מהו שיהא חייב בתשלומי כפל בגניבה הראשונה או מאחר שהוא בהתרי' מיתה יהא פטור (פי' דכיון דמה דמתחייב מיתה בגניבה שני' היא משום גניבה הראשונה

וא"כ כמו התחלת החיוב והוא כמו דאיתא בכתובו' (ד' ל"א) דאמר ר' אבין הזורק חץ מתחילת ארבע לסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו פטור שעקירה צורך הנחה היא כו' ואמרינן התם איכא בינייהו המעביר דהא מצי לחזור וה"נ הרי יש בידו שלא לבוא לידי חיוב מיתה:

ולי נראה שיש ט"ס בירושלמי נתן את השני' והתרו בו משום אותו ואת בנו (והוא ט"ס וצ"ל) משום עבודת כוכבים לוקה. והוא כמו דאיתא לקמן (ה"ד) העושה כו' לעבודת כוכבים אע"ג דאת אמר אין דבר שיש בו רוח חיים נאסר (והוא ט"ס וצ"ל אין המחובר נאסר) מתרין בו על כל קורנס וקורנס לכשיגמר לוקה וא"כ לוקה בעשיית עבודת כוכבים וע"ז אומר נתן את השני' והתרו בו משום עבודת כוכבים לוקה היינו משום עשיית העבודת כוכבים וכמו דכתי' לא תעשה לך פסל כו' וא"כ משמע דלוקה על כל קורנס וקורנס וע"ז אומר דבעשיית המרקוליס אם התרו בו בשעה שהניח אבן השני' לוקה משום עשיית עבודת כוכבים נתן את השלישית פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש דהא הכא יש כאן ב' עשיות המרקוליס שלוקה. משום עשיית המרקוליס שהיא עבודת כוכבים וחייב מיתה מחמת עבודת כוכבים וכמו דאמרינן בע"ג הניחה למ"ד עבודת כוכבים של עובד כוכבים נאסר מיד אלא למ"ד עד שתעבד תשתרי דהא לא פלח לה אמר לי' כל אחת ואחת נעשית עבודת כוכבים לעצמה ותקרובות לחבירתה וא"כ יש בזה חיוב מיתה ג"כ) וע"ז אומר פלוגתא דר' יוחנן ורשב"ל דאתפלגון השוחט אותו ואת בנו לשם עבודת כוכבים ר' יוחנן אמר אם התרו בו משום אותו ואת בנו לוקה משום עבודת כוכבים נסקל. רשב"ל אמר אפי' התרו בו משום אותו ואת בנו אינו לוקה מאחר שאילו היו התרו בו משום עבודת כוכבים הי' נסקל ותנא נמי תלי בפלוגת' דר' יוחנן וריש לקיש דלר' יוחנן אם התרו בו משום לאו דעשיית עבודת כוכבים ולא התרו בו משום דעבודת כוכבים במרקוליס לוקה ולר"ל אינו לוקה מאחר שאם התרו בו הי' פטור ממלקות משום דקם לי' בדרבה מיני' ע"כ אפילו לא התרו בו נמי אינו לוקה ודו"ק:

קטע ה

(**שם**) ר' יוחנן אמר לר' חייא בר בא בבלי' תרין מילין סלקין מן גביכון משטיתא דתעניתא וערובתא דיומא שביעיא רבנן דקיסרין אמרין אוף הדא מקזתא עיין בספרי נועם ירו' (פ"ה דברכות מה שביארתי על הא דאמרו רבנן דקיסרי אף הדא מקזתא: [ואיפשר לומר דקאי על הא דתנן בנדה (ד' י"ט) כדם המכה ואמרינן בירוש' ר' יעקב ב"ר אחא ר' עולא דקסרין בשם ר חנינא כדם המכה שלקה ושנה כו' ר' אבהו אייתי קומי ר' אלעזר באילין קוזקזתיהון (פי' כדם הקזה) והוא כמו דאמרינן בנדה (ד' י"ט)

מאי כדם המכה אר"י אמר שמואל כדם שחיטה כו' אמי וורדינאה אמר ר' אבהו כדם אצבע קטנה של יד שנגפה וחייתו וחזרה כו' רב נחמן אמר כדם הקזה וא"כ הוא דלא כר' עולא דקסרין שמפרש כדם המכה שלקה ושנה, וע"ז אומר רבנן דקסרין אמרין אוף הדין מקזתא שזה עלה מבבל והפי' הוא כדם הקזה ולא כמו שמפרש ר' עולא דקסרין כדם המכה שלקה ושנה אלא כרב נחמן שמפרש כדם הקזה והא דאמרינן שם ר' אבהו אייתי קומי ר' אלעזר באילין קוזקזתא א"ל כבר דהוא מראיו הוא כמו דאמרינן בנדה (ד' כ') שקלי לי' לקרני' קמייתא א"ל אדום דתנן כהאי שקלי אחריתא א"ל אשתני]:

קטע ח

שם ר' אבהו בשם רב אבני מרקוליס שנתפזרו אין להם ביטול לעולם משום עבודת כוכבים שמע ר' יוחנן ומר יפה לימדנו רבי שכן המשתחוה לעבודת כוכבים של אוכלין אין להם ביטול לעולם (פי' שהוא כמו שביארתי (פ"ו דסנהדרין ה"ח) דהירושלמי סובר דאפי' לא הוי כעין פנים נמי הוי תקרובת ודלא כשיטת הש"ס דילן בעבודת כוכבים (ד' נ') אתו עובדי כוכבים אוקימו בי' מרקוליס אתו עובדי כוכבים אחריני דלא פלחו למרקוליס ושקלינהו וחיפו בהן דרכים וסטרטאות איכא רבנן דפרשי ואיכא רבנן דלא פרשי כו' מ"ט דמאן דפריש סבר לה כי הא דאמר רב גידל מניין לתקרובת עבודת כוכבים שאין לה בטילה עולמית כו' ומאן דלא פריש אמר בעינא כעין פנים וליכא) כיצד הוא מבטלה ברוק (פי' אף על גב דתנן במסכת עבודת כוכבים (ד' י"ג) רקק בפניו כו' אינה בטילה היינו בעבודת כוכבים שאינה של אוכלים אבל בעבודת כוכבים של אוכלין אמר שאינה בטילה עולמית) ע"ז אומר כיצד הוא מבטלה (פי' כיצד הוא הביטול של אוכלים אם הי' הביטול דלפררם אינו ביטול שכן דרכו של אוכל לפרר ואין זה כמו עבודת כוכבים שביטלה הוא ע"י שמשברה ע"ז אומר ברוק שאוכלים נמאס ברוק וזהו הביטול שלהם אם הי' להם ביטול) ופריך והא תני ר' חיי' אבני מרקוליס שנתפזרו אין להם ביטול (והפ"מ לא הגיה בה כלל) ולי נרא' שצריך להגיה והא תני ר' חייא אבני מרקולי' שנתפזר יש להם ביטול וכן הוא ברייתא שמביא בש"ס דילן (ד' נ') עובד כוכבים שהביא אבנים מן המרקוליס וחיפה בהם דרכים כו' מותרות א"ר פינחס כאן בנזרקות לה כאן באין נזרקות לה (פי' שבנזרקות לה הוי כעין זריקה ע"כ הוי כעין פנים והוי הקרובות כאן בשאין נזרקות לה כיון דלא הוי כעין זריקה ע"כ לא הוי כעין פנים וע"כ לא הוי תקרובת) והנה לעיל פירשתי דבשנזרקות לה לא הוי כעין זריקה ובשאין נזרקות אלא דמשתברות בזריקה הוי כעין זריקה וכעת נראה לי דהירושלמי סובר דאע"ג דלא הוי ממש כמו זריקה המשתבר' אעפ"כ הוי תקרוב' וכמו שביארתי לעיל בסנהדרין (פ"ז ה"ט) ר' שמואל בשם

ר' זעירא ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים א"ל מטי תנא לקדשים ר' יוסי בשם ר' יוחנן זיבח לה טלה בעל מום חייב מאי כדון דמר ר' הילא לא תעשון כן וביארתי שם דזהו אפי' במחוסר אבר וגם סובר דלא בעינן דווקא עובדין אותה במקל ואפי' אין עובדין אותה במקל וע"כ לפי שיטתו מתחייב בשחט לה חגב אע"ג דאין עובדין אותו בכה"ג ולא כמו שיטת הש"ס דילן לפי התוס' שם (ועיין בר"ן):

וע"ז אומר כהדא ר"ש ברבי הוי לי' מרקוליס גו חקלא כו' א"ל דידי אינון שמע ר' חייא כו' ולא ר' חייא רבא תניתא (פי' דבאינן נזרקות לה מותר כו' ומזה מוכח דהגירסא הוא כמו שהגהתי דר' חייא רבה סובר דיש להם ביטול:

וא"כ נתבאר מזה דהירושלמי סובר דכיון דהוי כעין פנים קצת אע"ג דלא הוי זריקה המשתברת אפ"ה הוי תקרובת ואפי' אין עובדין אותה כלל בכך אפ"ה הוי תקרובת:

הלכה ב

קטע ב

שם (ה"ב) מתניתין מצא כו' עטרות של שבלים ויינות שמנים וסלתות וכל דבר שכיוצא בו קרב לגבי מזבח אסור. ובגמ' אמ' ר"י לא סוף דבר עטרות של שבלים אלא אפי' עטרות של וורד ופי הפ"מ דבעטרות של שיבלים שכיוצא בו קרב על המזבח בבכורים אלא אפי' עטרות של ורד שבכיוצא בו אינו קרב ע"ג המזבח ולפי מה שביארתי הירושלמי לשיטתי' דלא בעינן זריקה המשתברת והוא דלא כשיטת הש"ס דילן בעבודת כוכבים (ד' נ"א) תנן מצא בראשו מעות כו' הרי אלו מותרים פרכילי ענבים ועטרות של שבלים כו' אלא פרכילי ענבים ועטרות של שבלים לא כעין פנים איכא ולא כעין זריקה משתברת איכא אמר עולא כגון שבצרם מתחילה לכך ובירושלמי לא קאמר משום דלהירו' הוי כעין פנים מחמת שהוא קרב ע"ג המזבח רק באבנים של מרקוליס שם אמר דווקא בנזרקות וע"כ הוי תקרובת עבודת כוכבים ואין להם ביטול אבל בלא"ה הם כעבודת כוכבים ויש להם ביטול ודו"ק).

הלכה ד

קטע ז

שם (ה"ד) בר קפרא אשכח חד עיזקא צר חד טלי דארמאיהוי פרי בתרי' (ופי' הפ"מ נער א' עובד כוכבים הי' רץ אחריו ולי נרא' דצ"ל חד טלי וארמאי פרי בתרי' (פי' חד טלי פי' קטן וארמאי עובד כוכבים גדול) וע"כ אומר דהוה מחי לי' כו' ע"ז אומר הדא אמרה עו"ג מבטל עבודת כוכבים שלו ושל חבירו על כרחו (פי' שהי' בע"כ ע"י שמחי לי') והוא שיודע טיב עבודת כוכבים (פי' מדלא אמר להקטן לבטלו ואמר להעובד כוכבים

הגדול שיבטלם) והוא כמו דאיתא בע"ג (ד' מג) אמר ריב"ל פעם אחת הייתי מהלך כו' ומצא שם טבעת ועלי' צורת דרקון מצא עו"ג קטן כו' מצא עו"ג גדול ואמר לו ביטלה ולא ביטלו וסטרו וביטלו ש"מ תלת ש"מ עו"ג מבטל עבודת כוכבים שלו ושל חבירו וש"מ יודע בטיב של עבודת כוכבים כו' מבטל כו' וש"מ עובד כוכבים בע"כ מבטל) וע"ז אומר בירושלמי הדא אמרה עו"ג מבטל עבודת כוכבים שלו ושל חבירו על כרחו והוא שיודע בטיב עבודת כוכבים הדא אמרה עבודת כוכבים שעבדה ישראל אין לה ביטול לעולם (והנה הפ"מ נדחק בזה וגריס עבודת כוכבים שאבדה ישראל פי' שאבדה אחר והישראל מצא והוא דוחק ולי נראה דלשיטת הירושלמי (פ"ד דעבודת כוכבים ה"ב) דאם אינו עתיד להחזיר למקומה אפי' נשברה מאילי' נמי הוי ביטול וא"כ אמאי לא הגביה ויהי' הישראל מבטל דלא גרע מעבודת כוכבים שנשתברה מאלי' וע"כ אומר עבודת כוכבים שעבדה ישראל אין לה ביטול לעולם וא"כ אם יגביהנה הוי עבודת כוכבים של ישראל ואין לה ביטול וכמו דאיתא בעבודת כוכבים (ד' מ"ג) מיתיבי עבודת כוכבים מבטל עבודת כוכבים שלו ושל חבירו וישראל אינו מבטל כו' ואמאי תיהוי כעבודת כוכבים שנשתברה מאלי' אמר אביי שפחסה כו' רבא אמר כו' אלא דילמא מגבה ישראל והוה עבודת כוכבים ביד ישראל ואין לה בטילה עולמית (וע"כ לא מוכיח בש"ס דילן מזה והוא משום דלהש"ס דילן לר' יוחנן עבודת כוכבים שנשתברה מאלי' אפי' לא עתיד להחזיר למקומן נמי לר' יוחנן אסור וא"כ לא מוכח מזה כלו'):

עוד שם ותעשה כעבודת כוכבים שהניחוה עובדי' ותהא בטילה אמר ר' זעירא כל שאילו מאלי' בטילה ישראל מבטלה וכל שהיא מאלי' אינה בטילה אין ישראל מבטלה (והפ"מ נדחק בזה) ולי נראה שהפי' הוא שיש חילוק בין הפקר ובין יאוש שהפקר היינו דווקא אם הוא ברשותו ויאוש אינו אלא דווקא אם הוא מונח ביד אחר ואז מועיל יאוש אבל אם אינו ביד אחר לא מהני יאוש ועוד יש חילוק שבהפקר היינו דווקא אם הוא מפקיר מרצונו אבל אם מפקיר באונס לא הוי הפקר וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ד דסוכה ה"ב) ר' דוסא אומר בשחרית צריך לומר כל שילקטו העניים מבין העמרים הפקר הרי הוא הפקר תמן את אמר אין הפקר אנסים הפקר והכא את מר הפקר אנסים הפקר (פי' במתניתין דתנן האומר כל מי שיגיע לולבי בידו הרי הוא לו מתנה א"ר אלעזר תמן כו' הוא מפקיר ברה הכא על כרחו הוא מפקיר (פי' במתניתין כנותן במתנה א"כ איפשר לומר דמטעם יאוש הוא ויאוש בע"כ נמי מהני וע"כ יוכל ליתן במתנה למי שהוא שלו (ויאוש הוי נמי כמתנה) וכמו שכתבו התוס' (ד' סט) אבל הכא בע"כ הוא מפקר דאי איפשר לומר

מטעם יאוש דא"כ לא הי' פוטרם ממעשר דהוי כמו מתנה וכמו שכתבו התוס' בב"ק (ד' ס"ט) בד"ה כל שלקטו כו' ובע"כ לא הוי הפקר:

ובזה יתבאר שאומר כל שמאלי' היא בטילה דהיינו שהניחוהו עובדי' בשעת שלום וא"כ הוי כמו שמפקירם ואין צריכים להיות הפקר מצד המוצא ע"כ הישראל מבטלה (פי' וע"כ אפי' בא ליד ישראל מותר) וכל שאילו מאילי' אינה בטילה אין ישראל מבטל (פי' כיון שמאלי' אינה בטילה דהא יאוש הוי בע"כ והא דמהני הוא מצד שהיא ביד ישראל וא"כ אם הגיע ליד ישראל אינו מועיל היאוש ק לאח"כ שבאה ליד ישראל וע"כ אין הישראל מבטלה ע"כ אף שאין הישראל עושה מעשה אעפ"כ הוי כמו הביטול שע"י ישראל ואיפשר לומר דהירושלמי לשיטתי' דנפקא לי' דאין ישראל מבטל כמו דאיתא בירושלמי לא תחמוד כסף וזהב עליהם אין אתה חומד (פי' אבל אחרים חומדים). וע"כ כיון שהוא ע"י ישראל אעפ"י שאינו מבטלה ע"כ לא מהני הביטול וע"כ הש"ס דילן משני תירוץ אחר בעבודת כוכבים (ד' מ"ג) וכמו דאמר אביי נהי דמדמי' מייאש כו' ודו"ק:

קטע ח

עוד שם רב אמר בימוס לא בטל הא אם ביטלו בטל מיחלפא שיטתי' דרב תמן אמר המתיך כוס לע"ג נאסר מיד והכא את אמר הכין כאן בשקיטר כאן בשלא קיטר ואפי' תימר כאן וכאן בשקיטר רב כדעתי' דרב אמר מזו המתיך כו' רב אמר בימוס לא בטל הא משמשין בטלי מיחלפא שיטתי' דרב תמן אמר רב ששת בשם רב כשהלכו להם המהלכים בדרך אחרת והכא הוא אמר הכין כאן בשקיטר וכאן בשלא קיטר ואפי' תימר כאן וכאן בשקיטר רב כדעתי' דרב אמר המתיך כוס של עבודת כוכבים כו'.

[**והנה** הפ"מ נדחק בזה בפירושו ולי נראה שנתחלפו השורות (וכצ"ל) רב אמר בימוס לא בטל הא משמשין בטלי (פי' דבימוס הוי כעבודת כוכבים עצמה וע"כ לא בטל אפילו אם נטלו ממנה העבודת כוכבים) וע"ז פריך מיחלפא שיטתי' דרב דאמר מזו המתיך כוס לעבודת כוכבים כו' (פי' דאמר על מתניתין דתנן בפ"ג דעבודת כוכבים שלשה אבנים הן אבן שחצבה מתחילה לבימוס הרי זה אסורה ואמר ר' בא בשם רב מזו המתיך כוס לעבודת כוכבים נאסר מיד וא"כ כיון דיליף מבימוס למשמשי עבודת כוכבים א"כ סובר דבימוס הוי ממשמשי עבודת כוכבים וא"כ איך אמר כאן בימוס לא בטל הא משמשי' בטל (פי' אם ביטל העבודת כוכבים כמו דאיתא בעבודת כוכבים (ד' נ"ב) המבטל עבודת כוכבי' כו' וא"כ איך מייתי ראי' מבימוס למשמשי עבודת כוכבי' משני כאן בשקיטר (פי' בשקיטר על הבימוס הוי בימוס כעבודת הכוכבים עצמה) וכאן בשלא קיטר וא"כ הוי בימוס כמשמשי עבודת כוכבים ואפי' תימר כאן וכאן בשלא קיטר רב כדעתי' דאמר

המתיך כוס כו' והוא משום דהוי רק כמו משמשי עבודת כוכבים ובכאן צ"ל רב אמר בימוס לא בטל הא אם ביטלו בטל (פי' דבימוס לא בטל מאלי' דהיינו אם נפגם אבל אם ביטלו בפירוש בטל) והוא כמו דאיתא בעבודת כוכבים (ד' ד') והא רב ושמואל דאמרי תרווי' בימוס שנפגם אסור ואפי' למ"ד עובדין לשברים הני מילי עבודת כוכבים דזילא בי' מילתא למיפלח לשברים אבל בהא לא איכפת לי' וע"ז אמר מחלפא שיטתי' דרב תמן אמר רב ששת בשם רב כשהלכו להם בדרך אחרת (אלמא דאפי' ממילא בטל) והכא הוא אמר הכין כאן בשקיטר כאן בשלא קיטר ואפי' תימר כאן וכאן קיטר (כצ"ל בשלא קיטר) רב כדעתי' (פי' דבשלא קיטר נמי נאסר ורב כדעתי' דאמר מזו המתיך לעבודת כוכבים נאסר מיד דמשמשין נמי אסורות אע"ג שלא נעבדו כמו דאמר התם בירושלמי (ה"ח) כלום פליגי בעבודת כוכבים דילמא במשמשי' א"ר יוחנן מצבה כיון שנפגמה בטלה מזבח צריך לפגום כל אבן ואבן כו') וע"ז אמר דבימוס לא בטל בשבירת אבן אחת אלא דצריך לפגום כל אבן ואבן וכמו דאיתא בעבודת כוכבים (ד' נ"ג) בימוס שנפגם מותר מזבח עד שינתץ רובו וע"ז אמר רב בימוס לא בטל אבל לעולם דבימוס הוי רק כמשמשי עבודת כוכבים):

הלכה ח

קטע ב

שם (ה"ח) מתניתין לוקחין גת בעוטה כו' רב הונא בשם רב הקילוח כבור ר' זירא בעי בכל אתר לית את עבד הניצוק חיבו' והכא את עביד הניצוק חיבור סב' רב הונא נתנסך הבור נתנסך הקילוח נתנסך הקילוח לא נתנסך הבור והטעם הוא דעיקר הוא הבור וע"כ נתנסך הבור נתנסך הקילוח אבל לא שיהא הבור טפל לקילוח שאם נתנסך הקילוח לא נתנסך הבור ועוד שהוא כמו שכתבו התוס' בגיטין (ד' ט"ז) לענין קטפרס דכל דבר שסופו לירד למטה הוי חיבור וע"כ נתנסך הבור נתנסך הקילוח משום דסופו לירד למטה למקום הניסוך אבל נתנסך הקילוח לא נתנסך הבור דניצוק לא הוי חיבור כאלו הבור הוא למעלה ועיין בחגיגה (ד' י"ט) בעא מיניה ר' יוחנן לר' יהודה מהו להטביל מחטין וצינורות בראשו של ראשון גוד אחית אית לי' לר' יהודה גוד אסיק לית ליה כו' (והפ"מ כתב טעם אחר עיי"ש):

קטע ד

עוד שם ר' בא לא אמר כן אלא נתנסך הבור לא נתנסך הקילוח נתנסך הקילוח נתנסך הבור מאי דאמר רב הונא בשם רב הקילוח כבור סבר רב הונא כשם שהבור מתנסך כך הקילוח מתנסך (ופי' הפ"מ ר' בא לא אמר כן אלא איפכ' כו' וקאמר הש"ס דדייקינן

ממאי דאמר רב הונא בשם רב הקילוח כבור משמע דהכי קאמר דלקילוח נותנים לו דין הבור אלמא קסבר רב הונא כשם שהבור מתנסך כך הקילוח מתנסך ואי איכא לחלק במילתא דרב הונא בנתנסך הקילוח הוא דמחלקינן דנתנסך הקילוח לא נתנסך הבור ודלא כר' בא והוא דוחק:

ע"כ נראה לי שיש ט"ס בירושלמי (וכצ"ל) ר' בא לא אמר כן אלא נתנסך הבור לא נתנסך הקילוח נתנסך הקילוח נתנסך (צ"ל לא נתנסך) הבור מאי דאמר רב הונא הקילוח כבור כשם שהבור מתנסך כך הקילוח מתנסך (פי' דרב הונא לא אמר לענין ניצוק דבודאי ניצוק אינו חיבור) והא דאמר רב הונא הקילוח היינו כשם שהבור מתנסך כך הקילוח מתנסך (פי' שהוא כמו דאמר רב הונא בעבודת כוכבים (ד' נ"ה) אמר רב הונא יין כיון שהתחיל להמשך עושה יין של נסך (פי' אע"ג דלא ירד לבור עדיין אעפ"כ כיון שהתחיל להמשך עושה יין נסך) וע"ז אמר רב הונא הקילוח כבור והיינו דסבר רב הונא כשם שהבור מתנסך אם נגע בו כך הקילוח מתנסך אם נגע בו והיינו דיין כיון שהתחיל להמשך עושה יי"נ אבל לא מיירי כלל לענין ניצוק וניצוק לא הוי חיבור (ועיין בתוס'שר"ת פסק דניצוק לא הוי חיבור ולפי מה שביארתי הירושלמי נמי סובר הכי ודו"ק:

עוד שם תמן אמרי בשם רב מגעו של עובד כוכבים עושה יין נסך ופי' הפ"מ מגעו של עובד כוכבים אוסר בהנאה ובלבד בשותת דהיינו במשכשך כו' והוא דוחק:

ע"כ נראה לי דקאמר תמן אמרי בשם רב מגעו של עו"ג (פי' בקילוח וקאי אלעיל דהוי חיבור) וע"ז אמר ובלבד בשותת (פי' שבא לתוך הכלי לא מן האויר אלא יורד מלמעלה לתוך הבור) והוא כמו דאיתא בזבחי' (ד' כ"ה) זאת אומרת אויר כלי ככלי דמי א"ל ר' זירא לר' חייא בר אשי ודילמא בשותת ופירש"י דילמא בשותת מידו לכלי ולא באו מן האויר וכן בסנהדרין (ד' ע"ז) הכא במאי עסקינן בשותת ופירש"י שאינו מרחיק אלא נופל ויורד כנגדו או דקאי אהא דאמר תחילה הקילוח כבור כשם שהבור מתנסך כך הקילוח מתנסך וכמו שביארתי דסובר רב הונא דיין כיון שהתחיל להמשך עושה יין נסך וע"ז אומר תמן אמרי בשם רב מגעו של עו"ג עושה יין נסך (פי' אם נגע בקילוח הוי יין נסך) וע"ז אומר ר"נ בר יעקב אמר ובלבד בשותת (פי' אם מגיע לתוך הבור רק שלא ירד לקרקע הבור אבל אם הוא עדיין באויר מרחוק לא הוי עדיין יי"נ דדווקא בשותת ודו"ק):

קטע 1

עוד שם שמעון בר חיי' הוה מתני לחיי' בר רב עובד כוכבים מאימתי עושה יי"נ א"ל משיודע בטיב עבודת כוכבים אפיק רב יאשי' מכילתא א"ל הדא דאת אמר בלוקח ענבים מן העובד כוכבים אבל עובד כוכבים עצמו עושה יין נסך (ופי' הפ"מ בענבים כלומר

עביט של ענבים עם יין דבהא אם אינו יודע בטיב עבודת כוכבים תלינן לקולא הואיל דאין היין עומד בפני עצמו אבל עובד כוכבים שנגע ביין עצמו אפי' תינוק בן יומו עושה יי"נ) והוא דוחק:

ע"כ נראה לי שיש ט"ס בירושלמי וצ"ל הדא דאת אמר בלוקח עבדים מן העובד כוכבים אבל עובד כוכבים עצמו עושה יין נסך והוא כמו דאיתא בעבודת כוכבים (ד' נ"ז) הלוקח עבדים מן העובד כוכבים כו' וע"ז אומר דאפיק מכילתא (פי' ברייתא דקאמרה דבלוקח עבדים מן העובד כוכבים יש חילוק בין גדולי לקטנים (ותחלה הי' סבור דבעובד כוכבים נמי יש חילוק בין גדולים לקטנים) וכן מדמה בכ"ס דילן (ד' נ"ז ושם) עבדים לעובד כוכבים עצמו וכמו דקאמר קתני מיהת גדולים אין קטנים לא ומשני תרגמא אבני שפחות) וע"ז אמר לי' הדא דאת אמר בלוקח עבדים מן העובד כוכבים אבל לא בעובד כוכבים עצמו ואיפשר לומר דזה קאי על הא דאמר (שם) הלוקח עבדים מן העובד כוכבים אעפ"י שמלו וטבלו עושין יין נסך עד שתשקע כו' ובזה נחלק דאם הם קטנים אינו צריך עד שתשקע אלא אין עושין יין נסך מיד אבל לא בעובד כוכבים עצמו:

הלכה ט

קטע ב

שם (ה"ט) מתניתין דורכין עם העובד כוכבים בגת אבל לא בוצרין עמו וישראל שהוא עושה בטומאה לא דורכין ולא בוצרין עמו חבל מוליכין עמו חביות לגת ומביאין עמו מן הגת ובגמ' א"ר יונה הדא דאת אמר והוא שהילכו עליהן דרוכית כו' לא בדא כו' עי' בספרי נועם ירושלמי (פ"ג דחלה) מה שביארתי שם:

אבל כעת נראה לי לבאר הירושלמי בביאור אחר והוא דלפי מה שביארתי (שם) קשה דמאי מקשה אם כשהלכו עליהם דרוכית כו' אפי' כמשנה הראשונה נמי והגהתי שם לפי משנה אחרונה נמי דהא למשנה אחרונה בודאי דאין דורכין עם העובד כוכבים משום דמשתכר באיסורי הנאה דהא למשנה אחרונה יין שהתחיל להמשך עושה יין נסך כדרב הונא א"כ אין דורכין עם העובד כוכבים משום שמשתכר באיסורי הנאה ובפרט לפי מה שביארתי לעיל דהא דאמר רב הונא קילוח כבור היינו כיון שהתחיל להמשך עושה יין נסך וא"כ משתכר באיסורי הנאה וגם מה שביארתי שם דאע"ג דהוא מדרבנן אעפ"כ מותר לגרום טומאה משום שעיקר השימור הוא מה שאתה צריך ליתן לכהן וא"כ כיון שנטמא אף שהוא בטומאה דרבנן אעפ"כ מותר לטמאה אך לפי מה שביארתי דקאי על הא דדורכין עם העובד כוכבים א"כ בלאו הטומאה נמי אינו צריך ליתן לכהן):

ע"כ נראה לי להגיה ר' יוסי בעי אם כשהילכו עליהם דרוכית כו' אפי' לישראל נמי והוא דהא שישראל אין דורכין ולא בוצרין עמו הוא מפני שגורם טומאה וא"כ כיון שהילכו עליהן דרוכית אפי' לישראל נמי מותר והוא כמו שהקשו התוס' על רש"י בע"ג (ד' נ"ה) בתוס' ד"ה דורכין עם העובד כוכבים בגת ופי' הקונטרס ומשום גרם טומאה ליכא שמשעה שדרך בהן עובד כוכבים מעט נטמאו משמע מתוך פירושו שדורכין בסוף דריכה קאמר וכן נראה לר"י דאין לפרש דורכין בתחילת דריכה ומטעם שנטמא הכל בגת טמאה דא"כ ישראל העושה פירותיו בטומאה אמאי לא דורכין עמו כיון שנטמא הכל בגת טמא לכך נראה כפירש"י דבסוף דריכה קאמר וכן משמע בירושלמי דקתני דורכין עם העובד כוכבים בגת הדא דאת אמרת והוא שהילכו עלי' דרוכית כו' אבל לא הלכו עליהן כו' לא וכתב המהרש"א ולפירוש ליכא לאקשויי נמי אמאי בישראל לא דורכין עמו כיון שכבר נטמא הכל בתחילת דריכה דיש לומר כיון דדריכתן בעבירה אסור לסייע לו בדריכה כדי שלא ירגיל בכך ויפריש וכן מצאתי כן בר"ן:

ובזה יתבאר הירושלמי ר' יוסי בעי אם כשהילכו עליהן דרוכית כו' אפי' ישראל נמי וסובר דלא כמו שכתבו ההו' וכפירוש המהרש"א) והר"ן דבישראל הוא משום דמסייע עובר עבירה ע"כ אפי' הילכו עליהן דרוכית נמי אין דורכין עמו) דתני' בראשונה כו' וע"ז אומר מ"ט דר' יונה (והוא ט"ס וצ"ל מ"ט דר' יוסי) (והפ"מ שגה בזה) שכבר נטמאו מהכשר בצירה וע"כ דורכין עם העובד כוכבים בגת (והא דישראל שהוא עושה בטומא' לא דורכין ולא בוצרין עמו יתבאר לקמן וע"ז אומר מ"ט דר' יוסי (והוא ט"ס וצ"ל מ"ט דר' יונה) (פי' מפני מה אינו אומר כר' יוסי) וע"ז משני טהורים היו דבר תורה את הוא שגזרת עליהם טומאה פי' דע"כ אינו אומר כר' יוסי משום דכל הטומאה שבשעת בצירה אינו רק מדרבנן וא"כ אף שנטמאו בטומאה דרבנן אעפ"כ איך יטמא אותם אח"כ בטומא' דאורייתא) וע"כ אומר והוא שהילכו עליהם הדרוכית דהיינו בסוף דריכה ונטמאו מתחילת הדריכה וע"ז אומר חיילי' דר' יוסי מהדא (פי' טעמא דר' יוסי שאומר דע"כ דורכין עם העובד כוכבים בגת לפי משנה ראשונה הוא משום שכבר נטמאו משעת בצירה. ואע"ג דהטומאה שבשעת בצירה אינה אלא מדרבנן אעפ"כ מותר לטמאותם בטומאה דאורייתא) דמר ר' יוסי בשם ר' הילא בדין היה שיהא אדם מטמא (כצ"ל) טבלו דבר תורה דכתיב ונתתם ממנו את תרומת ד' לאהרן הכהן עשה שינתנו לאהרן הכהן כהונתו וכאן הואיל ואין אתה יכול ליתן לאהרן הכהן בכהונתו רשאי אתה לטמאותן (והא דקאמר ואינו יכול היינו משום שבחלה אמרה לענין אם נולד לה ספק טומאה דרשאי אתה לטמאותה ע"כ אמר אינו יכול). והפי' הוא דבעובד כוכבים כיון שאינו צריך

ליתן לאהרן הכהן וא"כ הא דאסור לגרוס טומאה לחולין שבא"י הוא רק מדרבנן וע"כ אף שנטמאו בטומאה דרבנן אעפ"כ כיון שכבר נטמאו משעת בצירה אע"ג דלא הוי אלא מדרבנן אעפ"כ מותר לטמא דהא אינו צריך ליתן התרומה לכהן דהא הוי של עבודת כוכבים ע"כ אף שלא נטמא רק בטומאה דרבנן נמי מותר לטמאות' משא"כ בישראל לא דורכין ולא בוצרין עמו דאף שכבר נטמא משעת בצירה אעפ"כ כיון דלא הוי רק מדרבנן ע"כ אין דורכין עמו והוא משו' שבישר' יש בהחולין תרומה שצרי' ליתן לכהן וא"כ אסו' לטמאות' מן התורה וע"כ אף שכבר נטמאו משעת בצירה אעפ"כ אין דורכין עמו (וזהו החילוק לר' יוסי בין עובד כוכבים לישראל) וע"כ הקשה לר' יונה דאמר והוא שהילכו עליהן דרוכית כו' דהיינו שהוא בסוף דריכה וא"כ מותר לישראל נמי ואמאי אין דורכין עמו:

אבל לר' יונה שאומר דהטעם משום שהילכו עליהן דרוכות דהיינו בסוף דריכה והא דקשה דא"כ ישראל העושה פירותיו בטומאה אמאי לא דורכין הוא דכיון שמסייע ידי עוברי עבירה ע"כ כיון שהוא הכל מלאכה אחת ע"כ אף שכבר נטמאו מתחילת הדריכה אעפ"כ אין דורכין וכמו שכתבו התוס' וכמו שפי' המהרש"א וכמו שכתב הר"ן:

[**ואיפשר** לומר דהא דאמר תחילה דתני בראשונה היו אומרים (צריך להיות אח"כ) והוא שר' יוסי מביא ראי' לדבריו שכל הטעם הוא מפני שצריך ליתנו לכהן אבל בלאו"ה מותר לגרום טומאה והראי' שלמשנה אחרונה התירו לבצור משום שמותר לגרום טומאה לחולין שבא"י והוא מפני שאינם טבולים לתרומה (וכמו שפי' רש"י בעבודת כוכבים (ד' נ"ו שם) וע"כ אפי' למשנה ראשונה לא הוי מדאורייתא רק בישראל וע"כ לא מהני מה שנטמא תחילה משעת בצירה משום דהוי טומאה דרבנן וע"כ לא דורכין ולא בוצרין עמו משא"כ בעובד כוכבים כיון דהא דאין לגרום טומאה לחולין שבא"י הוא רק מדרבנן ע"כ דורכין עם העובד כוכבים בגת משום שכבר נטמאו משעת בצירה משא"כ בישראל. ולפי"ז צריך לגרוס הא שאומר דתני הכא אחר הא דמחלק לר' יוסי בין פירות ישראל לפירות העובד כוכבים ומייתי ראי' מהא דלמשנה אחרונה מיתר בעובד כוכבים אפי' מדרבנן נמי ודו"ק]:

פרק ה

הלכה א

קטע ה

הי' עושה עמו חצי יום באיסור וחצי יום בהיתר הי מוכר חולין ושני בכרך א' כו' כבר ביארתי זה הירושל' בב"מ (פ' השוכר את האומנין) וביארתי שם דלא כהפ"מ עיין שם:

קטע ז

עוד שם אסי אמר דמי יין נסך ביד עו"ג אסור דמי עבודת כוכבי' ביד עובד כוכבים ר' יונתן אמר מותר ר' יוחנן אמר אסור ונראה לי דהא דקאמר דמי יין נסך ביד עו"ג אסור היינו שכרו דאע"ג דר' יונתן אומר דדמי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים מותר אך הוא כמו דאיתא בע"ג (ד' ס"ב) א"ר יוחנן קנס הוא שקנסו חמרין בחמרים וביין נסך ועוד איפשר לומר דדמי יין נסך ביד עובד כוכבים אסור הוא כמו דתנן לקמן בע"ג (דף ע"א) וביר‌ושלמי לקמן (ה"י) המוכר יינו לעו"ג פסק עד שלא מדד דמיו מותרין מדד עד שלא פסק דמיו אסורין והוא משום שנעשה יין נסך עד שלא קנאו העובד כוכבים וא"כ שקיל ישראל דמי יין נסך שהוא עדיין של ישראל (ודלא כהפ"מ שכתב שזה תלוי בפלוגתא שאומר אח"כ בדמי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים דפליגי בזה ר' יונתן ור' יוחנן):

עוד שם מתניתא מסייע לדין ומתניתא מסייע לדין מתניתא מסייע לר' יוחנן עו"ג שהי' חייב מעות לישראל לא יאמר לו המתן עד שאמכור יין נסך עד שאמכור עבודת כוכבים ואתן לך אני אומר שמא החליף (ופי' הפ"מ כלומר שעשה כמו שאמר והחליף עבודת כוכבים בדמים הללו דס"ל דדמי עבודת כוכבים שמכרן הוי כחליפי עבודת כוכבים ואסורין והיינו כר' יוחנן) מתניתא מסייע לר' יונתן עו"ג שהי' חייב מעות לישראל ה"ז מוכר יין נסך ונותן לו עבודת כוכבים ונותן לו מפני מראית העין (ופי' הפ"מ מפני מראית העין כלומר ואין בו אלא מפני מראית העין בלבד אבל מדינא מותר לקבל ממנו) והוא דוחק:

ע"כ נראה לי שנתחלפו השורות (וכצ"ל) מתניתא מסייע לר' יוחנן עו"ג שהי' חייב מעות לישראל לא יאמ' לו המתן עד שאמכור יי"נ עד שאמכור עבודת כוכבים ואתן לך אני אומר שמא החליף והוא ט"ס ונתחלפו השורות ובכאן צריך לומר מפני מראית העין (פי' דלא תקשי לר' יונתן מהך ברייתא דהא ר' יונתן אומר דדמי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים מותר). וע"ז אומר מפני מראית העין (פירוש דכל האיסור הוא רק מפני מראית העין אבל מדינא מותר וכמו דאיתא בע"ג (ד' ס"ד) איבעיא להו דמי עבודת כוכבי' ביד

עובד כוכבים מי תפסת דמי' ביד עובד כוכבים כו' מ"ט משום דקא סבר דמי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים מותר):

עוד שם מתניתא מסייע לר' יונתן עו"ג שהי' חייב מעות לישראל ה"ז מוכר יין נסך ונותן לו עבודת כוכבים ונותן לו מפני מראית העין (והוא ט"ס וצ"ל בכאן אני אומר שמא החליף) והוא דלא תקשי מהך ברייתא לר' יוחנן דאמר דדמי ע"ג ביד עו"ג אסור. וע"ז משני שמא החליף והוא דהירושלמי סובר דאין קנין חליפין בעובד כוכבים וכמו שהקשו התוספות בבכורות (ד' י"ג) בד"ה אימא כו' ואם תאמר דילמא בחליפין דהוא מקני ממונא כמו דאמרינן בקידושין (דף ח') מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה ואין נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין ובעבד עברי הנמכר לעובד כוכבים מיירי כו' ואם כן מוכח דעובד כוכבים יש לו קנין חליפין וזהו דווקא לשיטת הש"ס דילן אבל לשיטת הירושלמי לית ליה קנין חליפין בעובד כוכבים. דהא איתא בירושלמי (פ"ק דקידושין ה"ב) והי' כסף ממכרו בכסף הוא נגאל ואין נגאל בתבואה וכלים בכל אתר את עביד שוה כסף ככסף והכא לית את עביד שוה כסף ככסף שני' הכא ששינה עליו הכתוב כסף מכסף אף ר' חייא בר אדא יודה שאם ביקש לגרוע שמגרע ויוצא אפי' בתבואה אפי' בכלים וא"כ הוא דלא כשיטת הש"ס בקדו' (ד' ח') דאמרי' שם מנא אמינא לה דתני' מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה ואין נקנה בתבואה וכלים האי תבואה וכלים היכי דמי אילימא דלא מקני בהו כלל ישיב גאולתו אמר רחמנא לרבות שוה כסף ככסף כו' ואידך הכי קאמר בתורת כסף הוא נקנה ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים מאי ניהו חליפין וא"כ מוכח דשיטת הש"ס דילן דיש לו קנין חליפין כמו שכתבו התוס' אבל לשיטת הירושלמי אין ראי' דהא אומר דמכסף מקנתו ואינו נקנה בתבואה וכלים משום דשוה כסף לא הוי ככסף בזה משום ששינה עליו הכתוב ורק לענין גרעון כסף אומר שאם ביקש לגרוע מגרע ויוצא אפי' בתבואה אפי' בכלים ולפי"ז איפשר שסובר הירושלמי דעובד כוכבים לית לי' קנין חליפין וע"ז אומר בירושלמי אני אומר שמא החליף וכיון דלית בהו קנין חליפין א"כ הוי כנותן זה לזה במתנה ע"כ אינה תופסת הדמים אבל במכירה דקנין במשיכה לר' יוחנן שסובר דבישראל מדאורייתא כסף אם כן עובד כוכבים הוא במשיכה וא"כ הדמים נתפסין ודמי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים אסור משום שתופסת הדמים אפי' בידי עובד כוכבים נמי:

[**ועוד** איפשר לומר שהוא כמו דאיתא בעבודת כוכבים (ד' ס"ב) דבי ר' ינאי יזפי פירות שביעית מעניים ופרעו להם בשמינית אתו אמרו לי' לר"י אמר להן יאות הן עבדין וכנגדן באתנן מותר כו' וכתבו התוס' בד"ה יאות כו' ומכאן דקדק הרב ר' אלחנן הלכה למעשה

שאם יש ביד ישראל יין נסך ועבוד כוכבים כו' ומכרן לעובד כוכבים בהקפה ומכרה העובד כוכבים לאחר קודם שיתן לזה הישראל הדמים מותרים ועוד הוסיף ר"י שאפי' לא מכרם העובד כוכבים אלא כיון שמשכה אצלו קודם שנתן הדמים דקיי"ל משיכה בעובד כוכבים קונה והוי כמו בא עלי' ואח"כ נתן דאתננה מותר וע"ז אומר בירושלמי אני אומר שמא החליף (פי' שנתן העבודת כוכבים קודם שלקח הדמים וכמו דאיתא בחולין (דף ע"ו) סתמא דמילתא כמה דלא יהיב טבח דמי לא יהיב לי' חיותא). וע"ז אומר אני אומר שמא החליף (פי' שנתן תחילה העבודת כוכבים לעובד כוכבים ואח"כ לקח המעות וע"כ לא הוי דמי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים:

קטע ח

עוד שם הכל מודים בחליפין שאסורות חליפי חליפין מהו מחלוקת ר' ישמעאל ורבנן ופי' הפ"מ הכל מודים בחליפי עבודת כוכבים שלא מכרה אלא החליפה בדבר אחר שאסור לא נחלקו אלא במוכרה כו' עיי"ש ופירושו דחוק (ע"כ נראה לי דקאי אישראל שחליפין אסורות ולא נחלקו אלא בחליפי חליפין מהו אמר ר' חנינא מחלוקת ר' ישמעאל ורבנן והוא כמו דאיתא בעבודת כוכבים (ד' נ"ד) א"ר יוחנן אעפ"י שאמרו המשתחוה לבעלי חיים לא אסרן עשאן חליפין לעבודת כוכבים אסרן כי אתא רבין אמר פליגי בה ר' ישמעאל ב"ר יוסי ורבנן דחד אמר חליפין אסורין וחליפי חליפין מותרין וחד אמר אפי' חליפי חליפין אסורין כו'.

הלכה ג

קטע ג

שם (ה"ג) מתניתין יין נסך שנפל ע"ג ענבים ידיחם והם מותרו' ואם היו מבוקעות אסורות מעשה בבייתוס בן זונין שהיה מביא גרוגרות בספינה ונשתברו חריות של יין נסך על גביהן ובא מעשה לפני חכמים והתירו זה הכלל כל שהוא בהנייתו בנותן טעם אסו' וכל שאינו בהנייתו בנותן טעם מותר כגון החומץ שנפל לגריסין ובגמ' מה את עביד לה כיין ביין או כיין לתבשיל אין תעבדינה כיין לתבשיל דברי הכל אסיר ואין תעבדינה כיין ביין מחלוקת ר"מ וחכמים והנה הפ"מ פירש כיין ביין או כיין לתבשיל כו' אין תעבדינה כיין לתבשיל אם אנו מדמין דין זה ליין שנפל לתוך תבשיל וזהו שמכשירו לאכילה וכדאמרינן לקמן גבי יין נסך שנפל לבור דמודה רשב"ג ביין לתבשיל שהוא אסור כו' דכיון דמדמית לה ליין בתבשיל ודאי נותן טעם לשבח ואין תעבדינה כיין ביין א"כ תלי בפלוגתא דר"מ ורבנן אם נותן טעם לפגם אסור או נותן טעם לפגם מותר:

והנה פירושו דחוק דכיון שאומר אין תעבדינה כיין ביין א"כ אינו נותן טעם לפגם כמו שיין ביין אינו נותן טעם לפגם א"כ יין בענבים נמי אינו נותן טעם לפגם ועוד דאיתא בשבועות (פ"ג ה' ב') מה אנן קיימין אם בטוע' טעם יין לתבשיל והלא הטעם לפגם אלמא דיין בתבשיל הוא נותן טעם לפגם ע"כ נראה לי שהוא ט"ס בירושלמי ונתחלפו השורות וכצ"ל למה את עביד לה כיין ביין או כיין לתבשיל אין תעבדינה כיין לתבשיל מחלוקת ר"מ וחכמים ואין תעבדינה כיין ביין דברי הכל אסור (פי' דמיבעי' לי' אם הוא כיין ביין ואינו נותן טעם לפגם ע"כ דברי הכל הוא ולא תלי במחלוקת ר"מ ור"ש אבל אם הוא כיין לתבשיל שפוגם א"כ הלוי במחלוקת ר"מ ור"ש) והנה איפשר לפרש עוד דמיבעי' לי' אי אזלינן בתר שמא או בתר טעמא דאי אזלינן בתר שמא כרבא הוי כיין לתבשיל דהא האי יין והאי ענבים אבל אי אזלינן בתר טעמא אם כן יין בענבי חדתי שוין בטעמיהון וסובר הירושלמי כמו שכתבו התוס' בעבודת כוכבים (ד' ס"ו) בד"ה מכלל יש שהיו מפרשים דכל איסור דהוי במשהו אפי' נותן טעם לפגם אסור כו' והתוס' דחו זה אם כן איפשר דהירושלמי סובר כמו שכתבו היש מפרשים וע"ז אומר אין תעבדינה כיין ביין דברי הכל אסור דאפי' הוי נותנטעם לפגם דהוי מין במינו אי אזלינן בתר טעמא והוא כאביי שם א"כ אפי' נותן טעם לפגם נמי אסור ואין תעבדינה כיין בתבשיל מחלוקת ר"מ וחכמים: **ומה** שכתב הפ"מ דהכי מוכח לקמן (ה' י"ג) דאיתא שם ומודה רשב"ג ביין לתבשיל שהוא אסור א"כ מוכח דהיין מכשיר לתבשיל שיהא יפה לאכילה לקמן יתבא' בזה דהוי נותן טעם לפגם:

קטע ד

עוד שם א"ר יוחנן הדא דאת אמר ברותחין כו' ר' יסא בשם ר' יוחנן ר"מ היא עיי"ש בפ"מ ועיין בספרי נועם ירושלמי (פ"ק דערלה) מה שביארתי שם.

הלכה ח

קטע ב

שם (ה"ח) מתניתין בולשת שנכנסה לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות וסתומות מותרות ובשעת כו' אילו ואילו מותרות שאין כנאי לנסך ובג' בשעת הגזירה הכל אסור שאי איפשר שלא הי' שם ישראל שלא עבדה על כרחו הדא אמרה עבודת כוכבים שעבדה ישראל אינה בטיל' לעולם א"ר יוסי ואת שמע מינה עבודת כוכבים שעבדה ישראל על כרחו אינה בטילה לעולם (פי' שמוכיח עוד דאע"ג שהישראל עבדה באונס ע"י עובד כוכבים א"כ אפי' אי באונס נמי הוי מעשה אפ"ה כיון שהאונס הוא ע"י עובד כוכבים א"כ יוכל לבטלה ע"ז מוכיח דאע"ג דהוי באונס אפ"ה הוי כמו שעבדה ישראל

ואינה בטילה לעולם ועיין בעבודת כוכבים (ד' נ"ד) א"ל רבנן לרבא תני' דמסייע לך בימיסאות של עובדת כוכבי בשעת הגזירה אעפ"י שהגזירה בטילה אותן בימיסאות לא בטלה אמר לי' אי משום הא לא תסייען אימור ישראל כו' ופלח לה ברצון:

קטע ג

עוד שם א"ר יוחנן לית כאן אסורות אלא מותרות אמר ר' זעירא אית כאן אסורות דאין מטא ביה הוא מודע לי' ואי לא מטא ביה לא מודע ליה דלא יהא שלים ליה טיבו (והנה הפ"מ פירש לית כאן אסורות אלא מותרות כלומר הא דקתני בשעת מלחמה אלו ואלו מותרו' לפי שאין פנאי לנסך מפרש לה ר' יוחנן דלעולם מותרו' הן ולא תמצא כאן אסורות והיינו דאפילו הניחן סתומו' ומצאן פתוחות כו' וכן כתב במראה הפנים ע"כ אי איפשר לפר פלוגתי' אלא קל הסיפא בשעת מלחמה כדפרישית כו') והנה פירושו דחוק מאוד:

ע"כ נראה לי דר' יוחנן קאי אריש אהא דתנן בולשת שנכנסה לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות ע"ז אמר ר' יוחנן לית כאן אסורות אלא מותרות והוא כמו שכתבו התוספות בעבודת כוכבים (דף ע') בד"ה פתוחות אסורות משמע אפי' טובא כו' אדעתא דממונא פתחו כדאמרי' לעיל גבי פולמוסא והיינו משום דפולמוסא באים לגבות מס כו' ואיכא למימר דלשם ממונא פתחו אבל בולשת אינם באים כי אם דווקא לאכול ולשתות:

והנה איתא בעבודת כוכבים (ד' ע') הני גנבי דסלקי לפומבדית' ופתחו חביתא שרי כמאן כר' אליעזר דאמר ספק ביאה טהור דתנן הנכנס לבקעה בימות הגשמים וטומאה בשדה פלונית ואמר הלכתי במקום הלז ואיני יודע אם נכנסתי לאותה שדה אם לא נכנסתי ר"א אומר ספק ביאה טהור ספק מגע טמא לא שאני התם כיון דאיכא דפתחו לשום ממונא הוי לי' ספק ספיקא:

וע"ז א"ר יוחנן לית כאן אסורות אלא מותרות דכיון דיש ספק שמא לא נכנסו לשם א"כ ה"ל ספק ביאה וספק ביאה טהור כ ועוד לפי מה שכתבו התוס' בעבודת כוכבים (ד' ע') בהא דאיתא שם ההוא פולמוסא דסליק לנהרדעא פתחו חביתי טובא כי אהא רב דימי אמר עובדא הוה קמי' דר' אלעזר ושרא ולא ידענא אי משום דסבר כר"א דאמר ספק ביאה טהור או משום דסבר רובא דאזלי בהדי פולמוסא ישראל נינהו ופריך אי הכי האי ספק ביאה ספק מגע הוא כיון דמפתחי טובא אימא אדעתא דממונא פתחו וכספק ביאה דמי וכתבו התוס' בד"ה ההוא פולמוסא דסליק לנהרדעא כו' לכן פי' ר"ת לפי שיטתו דלעיל שפירש דר"א מטהר משום ספק ספיקא והכי פי' הכא ספק ביאה ספק מגע הוא פי' נהי דהוי ספק אם הפולמוסא הם עובדי כוכבים או ישראל כו' מ"מ אם הם עובדי כוכבים ודאי נגעו וליכא רק חדא ספיקא דלא דמי להיא דגנבים דלעיל

דאמרינן דהוי ספק מגע אם נגעו או לא היינו משום דסתם גנבים אדעתא דממונא אתו אבל פולמוסא סתם באים לאכול ולשתות כדאמר (פ"ב דביצה ד' כ"א) ושחטנו להם עגל והאכלנום והשקום וא"כ הוי ספק מגע משום דליכא אלא חדא ספיקא ובחדא ספיקא לא א"ר אלעזר ומשני כיון דפתחו טובא יותר מכדי שתי' אימור אדעתא דממונא פתחו וא"כ הוי ספק ספיקא ספק שהם עובדי כוכבים או ישראל כו':

[**והנה** בירושלמי סובר ר' יוחנן כמו ר' אלעזר דאמר ספק ביאה טהור וגם כמו שפי' רש"י דר"א סובר ספק ביאה טהור אע"ג דליכא אלא חדא ספיקא וכמו שהביאו התוס' בב"ב (ד' נ"ה) בד"ה ר' אלעזר אומר או כמו שפירש רשב"ם דר"א שאומר דספק ביאה הוי כספק ספיקא ורבנן אמרי דלא הוא אלא ספיקא אחת ועיין בהקדמת ספרי עצת יהושע שביארתי שם דר' יוחנן סובר כר"א דאמר ספק ביאה טהור והוא דהוי כמו ספק ספיקא עיי"ש מה שביארתי בזה הירושלמי פ"ק דנדה אהא דקאמר נשאר כל הנשים טהורות בביאה וטמאות במגע דהיינו שטהורות בספק ביאה (ועי' לקמן ברפ"ק דנדה) וגם ביארתי שם דר' יוחנן לטעמי' דסובר כמו דאיתא בירושלמי (פ"ח דפסחים) דנזיר שנטמא בספק רה"י דאין הנזיר מגלח וא"כ כיון דהא דספק טומאה ברה"י אינו רק מתורת ספק וע"כ מהני ס"ס אבל שיטת הש"ס דילן הוא דספק טומאה ברה"י הוא טמא ודאי ע"כ לא מהני ס"ס והוא כמו שכתב בס' הפלאה דהטעם דספק טומאה ברה"י אפי' ס"ס נמי טמא הוא דכיון דהתורה עשאה הספק כודאי ע"כ לא מהני ס"ס משא"כ לשיטת הירושלמי לר' יוחנן דאינו רק בתורת ספק ע"כ מהני ספק ספיקא]:

וא"כ כיון דר' יוחנן סובר כר"א דספק ביאה טהור ע"כ אמר ר' יוחנן לית כאן אסורות אלא מותרות והוא דחולק על מתניתין שהוא כחכמים דפליגי אדר"א ור' יוחנן סובר כמו ר"א דספק ביאה טהור וע"כ אומר דלית כאן אסורות אלא מותרות (וכן הוא ביבמות (פ"י ה"ב) א"ר יוחנן לית כאן פטורה אלא חייבת ועיין שם בספרי נועם ירושלמי שהוא דלא כהפ"מ שכתב דר' יוחנן סובר דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב דאדרבא (הירושלמי בפ"ק) דהוריות חולק על שמואל דאמר דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב אלא הטעם הוא משום שאין זה הוראה אלא טעות וכמו דאמרינן ביבמות (ד' צב) אמר זעירא ליתא למתניתין מדתני כו' דתני הורו ב"ד ששקעה חמה ולבסוף זרחה אין זו הוראה אלא טעות וא"כ הא דאמר לית כאן פטורה אלא חייבת אינו מפרש המשנה אלא שחולק על המשנה מחמת הברייתא) ועוד איפשר לומר דלית כאן אסורות אלא מותרות שמפרש המשנה והוא כמו דאיתא שם בע"ג (ד' ע') כיון דאיכא דפתחי טובא אימר לשם ממונא פתחו וע"כ הוי ספק ספיקא דדילמא לא נכנסו ואפי' נכנסו אימר לשום ממונא פתחו וא"כ

כ"ע מודו וכמו דאיתא שם (ד' ע') הוה עובדא בנהרדעא ואמר שמואל חמרא שרי כמאן כר' אלעזר דאמר ספק ביאה טהור דתנן הנכנס לבקעה בימות הגשמים כו' ר"א אומר ספק ביאה טהור ספק מגע טמא. לא שאני התם כיון דאיכא דפתחי לשום ממונא ה"ל ספק ספיקא ועיין בתוס' בד"ה פתחו חביתא טובא וכתבו התוס' הכא לאו דווקא טובא כיון דתלינן בישראל אבל בסמוך הוי דווקא כיון דפתחו טובא כו' וע"ז אומר לית כאן פתוחות דא"כ משמע אבי' טובא וכיון דאיכא טובא א"כ אימור לשום ממונא פתחו וה"ל ספק ספיקא וע"ז אומר לית כאן אסורות אלא מותרות כו' זהו רק בחבי' אחת ולא בחביות טובי וא"כ יהי' הא דאמר לית כאן אסורות אלא מותרות פי' על המשנה (והוא כמו דאיתא בירושלמי (פי"א דשבת) לית כאן פטור אלא מותר והוא פירוש על המשנה):

וע"ז אומר אמר ר' זעירא אית כאן אסורות דאין מטא בי' הוא מידע לי' ונראה לי שהוא ט"ס וצ"ל דאין מטא בי' הוא לא מודע לי' (פי' אם מטא בי' הוא לא מודע לו) ואם לא מטא בי' מודע לו (והוא ט"ס וצ"ל) מודע לי' דלא יהא שלים לי' טיבו (פי' שלא יחזיק לו טובה שלא שתהמה חבית שלו וע"כ מודיע לו שלא הגיע לביתו ולא יחזיק לו טובה. וא"כ מוכח מדלא הודיעו שבודאי נכנס לביתו וע"כ לא הוי ספק ביאה וע"כ בחביות פתוחות אסורות)].

וע"ז אמר ר' אמי בשם ר' יוחנן בשלום בולשת ובמלחמת בולשת (פי' שיש להם שלו' עם העיר ואינם נכנסין רק להנאת עצמן לאכול ולשתות וכמו שכתבו התוס' בבולשת) וע"כ אמר ר' יוחנן דלית כאן אסורות אלא מותרות משום דהוי ספק ביאה ודלא כר' זעירא משום דאם לא הי' נכנס לביתו הי' מודיעו שלא יחזיק לו טובה דכיון דבשלום בולשת אדרבא אינו מודיעו אעפ"י שנכנס לביתו כדי שיחזיק לו טובה וע"כ אמר ר' יוחנן לית כאן אסורות אלא מותרות והא דאמר ר' יוחנן בשלום בולשת ובמלחמת בולשת איפש' דקשי' לי' הא דמקש' בש"ס דילן בע"ג (ד' עא) ורמינהו עיר שכבשוה כרקום כל כהנות שבתוכה פסולות וא"כ אמאי תנן דאלו ואלו מותרות לפי שאין פנאי לנסך ע"כ מפרש דבמלחמה היינו במלחמת בולשת (פי' עם העיר וע"כ אין פנאי לנסך) אבל במתניתין שעירשכבשה כרכום היינו במלחמה שיש להם עם אחרים ע"כ כל כהנות שנמצאו בתוכה פסולות ועיין בכתובות (ד' כז) כאן בכרכום:

הלכה ט

קטע ב

שם (ה"ט) מתניתין אומנין ישראל ששילח להם כו' חביות של יין נסך מותר שיאמרו לו תן לנו את דמיה אם משנכנס לרשותן אסור ובגמ' ואין אסור משום יין נסך תני בר

קפרא במשלח בבתים והנה בספרי נועם ירו' הבאתי על הא שפי' הפ"מ דמשלח בבתים כמו דכתיב בקרא עשרת הבתים חמר האיפה והבת וכלומ' דמיירי ששלח להם כך וכך מידות בלא פיסוק דמים כו' והוא דחוק מאד ע"כ נ"ל שהפי' הוא דמקשה שאין אסור משום יין נסך דהא שלח להם ע"י שליח וא"כ בחוב הולך כזכי דמי וא"כ זכו בהיי"נ וא"כ איך מותר שיאמרו לו תן לנו את דמיה ועיין בתוס' ב"מ (ד' ע') דבכה"ג כיון דאין שליחות לעובד כוכבים א"כ נעשו שלוחים של הנותן העובד כוכבים לזכות לישראל וע"כ לא מהני' זכי' בכה"ג אך הירושלמי סובר דאע"ג דאין שליחות לעובד כוכבים אעפ"כ יש לו זכי' להמקבל שהוא ישראל וכן משמע מהירושלמי (פ"ב דקידושין ה"א) א"ר זעירא נעשה החנוני שלוחו של בעה"ב לזכו' א"ר הילא פועל זוכה לבעה"ב מה נפיק מבינייהו היה החנוני חרש כו' ועוד דהכא לא נעשה שליח רק לזכות של המקבל אבל אעפ"כ המשלח חייב באחריות וא"כ קשה דהא נעשה יי"נ של ישראל ע"י השליח דה"ל הולך כזכי וע"ז אומר תני בר קפרא במשלח בבתי' (והוא ט"ס וצ"ל במשלח בכותי' דהיינו בעובד כוכבים היא מתניתא) וע"כ כיון שאין שליחות לעובד כוכבים ע"כ לא זכה הישראל ע"י השליח ועי' בירושלמי (רפ"י דדמאי) אתם עושין שליח ואין כו' ודכותי' אין כו' עושה שליח כו']:

הלכה י

קטע ב

שם (ה"י) מתניתין המוכר יינו לעו"ג פסק עד שלא מדד דמיו מותרין מדד עד שלא פסק דמיו אסורין כו' ובגמ' ר' בא רב הונא בשם רב ואהן דנגד בזיקא והיא מביזעא בידי' לא חייב בה אמר ר"י ב"ר בון לכן צריכה אפי' מעל לה גו חנותא ולא אתכוין אלא דלא יזכה בה חורין עיין בפ"מ ובמראה הפנים כתב דין זה פשוט הוא ונלמד ג"כ מהברייתא דפ' הספינה (ד' פ"ו) פירקן והכניסן לתוך ביתי פסק עד שלא מדד כו' דדווקא בפסק הוא דסמכה דעתי' אבל בלא פסיקת דמים אפי' הן ברשות הלוקח לא קנה כדכתבו הפוסקים וממילא אינו חייב באחריותן והכא מלמדנו דאפי' כשער הפחות כו' עיי"ש והי' לו להביא הא דאיתא בב"ב (ד' פ"ח) גופא אמר שמואל הנוטל כלי מן האומן לבקרו ונאנס בידו חייב והני מילי הוא דקייצי דמי' וע"ז אמר הכא ר' בא רב הונא בשם רב ואהן דנגד בזיקא והיא מבזעה בידי' לא חייב בה (ועי' ברא"ש (שם) דאי קייצי דמי' הוי כלוקח אבל אי לא קייצי דמי' לא הוי אפי' כשואל להתחייב באונסין) וע"ז אמר ר' יוסי בר' בון לכן צריכא אפי' לגו חנותא דלא אתכוין אלא דלא יזכה בה אחר וע"כ פטור על

האונסין וע"ז אומר מהו שתקנה לו בשער הפחות דבזה ודאי נתרצה מתחילה להיות כלוקח. וע"ז אמר ר' חגי קומי ר' יוסי מתניתא אמרה שאינו נקנה לו בשער הפחות]:

הלכה יא

קטע ב

שם (הי"א) מתניתין יין נסך אסור ואוסר בכל שהוא יין ביין ומים במים בכל שהוא כו' חזקי' אמר הדא דתימר במקום שאין המים נמכרין במדה אבל במקום שהמים נמכרין במדה כיין הן עיין בספרי נועם ירוש' (פ"ג דערלה) דהא דאמר חזקי' הדא דתימר במקום שאין המים נמכרין במדה אבל במקום שהמים נמכרין במדה כיין ביין הן דהא מ"מ מתהנה מאותם המים ואע"ג דהוי מין בשאינו מינו וא"כ בטל אעפ"כ לענין הנאה לא בטיל דכיון שהמים נמכרים במד' א"כ מתהנ' במה שנתרבה ע"י המים ועיין שם שהארכתי בזה דסובר חזקי' דחומר הוא ביין נסך דאמרינן דכמאן דאיתא דמי ועיי"ש מה שהארכתי בכל הלכה זו של הירושלמי

הלכה יב

קטע יא

שם (הי"ב) ר"י בן חנינא בעי איסורי הנאה מהו שיבטלו בצירוף כו' עיי"ש (רפ"ג דערלה) מה שביארתי על זה:

הלכה יג

קטע ב

שם (הי"ג) מתניתין יין נסך שנפל לבור כולו אסור בהניי' רשב"ג אומר ימכר כולו לעו"ג חוץ מדמי יי"נ שבו ובגמ' א"ר יסא חד רבנן נפיק מבית וועדא אמר אתפלגון ר' יוחנן ור"ל חד אמר הלכה כרשב"ג וחד אמר אין הלכה כרשב"ג ומודה רשב"ג ביין לתבשיל שהוא אסור ר' בון בשם רב מודין חכמים לרשב"ג בחבית בין חביות למכור כולו לעו"ג חוץ מדמי יין נסך שבו א"ר זירא קומי רבמי עד דלא איתאמרת הדא מילתא לא הוינן ידעין דו כן לא אתאמרת אלא מודין חכמים לרשב"ג או דילמא לא אתאמרת אלא מודה רשב"ג לחכמים א"ר יודן ידע הוה ר' זעירא דו כן אלא כאינש דשמע מלה ומקשה עלה: **והנה** הפ"מ כתב דמודה רשב"ג ביין לתבשיל שהוא אסור כולו בהנאה וטעמא דהיין מכשיר להתבשיל שהוא יפה לאכילה וכבר ביארתי לעיל (פ"ג ה"ו) דיין בתבשיל הוא פוגם רק אי נותן טעם לפגם אסור א"כ כיון שהוא מין בשאינו מינו א"כ טעמו נרגש וכיון שטעמו נרגש ע"כ אסור למכור לעו"ג חוץ מדמי יי"נ שבו אך אי נותן טעם לפגם שרי א"כ הוא בודאי מותר:

וע"ז אמר ר' בון בשם רב מודים חכמים לרשב"ג (פי' שהביא ברייתא דמודי רשב"ג לחכמים ביין לתבשיל שהוא אסור. אך רב אומר דלא איתמר אלא מודים חכמים לרשב"ג בחבית בין החביות למכור כולו לעו"ג חוץ מדמי יין נסך שבו אבל לא שמודה רשב"ג לחכמים ביין בתבשיל שהוא אסור דהא כיון שהוא נותן טעם לפגם שרי

וע"ז אמר ר' זעירא קומי רבמי עד דלא איתאמרת הדא מילתא לא הוינן ידעין דו כן לא אתאמרת אלא מודין חכמים לרשב"ג (פי' בחבית בין החביות) אבל לא ביין לתבשיל מפני בהוא פוגם) או דילמא לא אתאמרת אלא מודי רשב"ג לחכמים (פי' ביין לתבשיל שהוא אסור ואיפשר דסבר כר"מ דנותן טעם לפגם אסור וא"כ אין ראי' דלא איתאמרת מודה רשב"ג לחכמים) א"ר יוחנן ידע ר' זעירא דו כן (פי' דידע דאתאמרת מודה חכמים לרשב"ג ולא דמודה רשב"ג לחכמים אלא כאינש דשמע מלה ומקשי עלה (פי' כר' זירא אמר שאפי' לא אתאמרת הוינן ידעין שמודה רשב"ג לחכמים דאי מודה רשב"ג לחכמים יש להקשות דהא נותן טעם לפגם שרי ע"פ אמר דאי לא אתאמרת נמי ידע דמודין חכמים לרשב"ג אבל מ"מ אינו מוכרח דהא איפשר לומר כמ"ד נותן טעם לפגם אסור וע"כ צריך לומר דר' זירא ידע דאתאמרת מודים חכמים לרשב"ג וא"כ לפי מה שביארתי אדרבא מוכח מזה דיין בתבשיל הוא נותן טעם לפגם):

[**ועוד** איפשר לומר דביין לתבשיל אסור למכור לעובד כוכבים חוץ מדמי יי"נ שבו דחיישינן שמא ימכרנו לישראל וכמו שכתב הר"ן הביאו התוי"ט (פ"ג דעבודת כוכבים מ"ט) דהא דתנן תבשיל שנתבשל בקליפי ערלה ידלק ונא דימכר חוץ מדמי איסור שבו היינו דווקא בתבשיל שהוא נאכל כמו שהוא חי כו' וע"כ ידלק וה"נ מודה רשב"ג לחכמים דאסור למכיר כולו לעו"ג חוץ מדמי איסור שבו דילמא ימכור לישראל וכמו דאיתא בירושלמי (ספ"ג דעבודת כוכבים) אמר ר' חגי כד נחתית כו' ר' יעקב בר אחא יתיב מקשה נטל הימנה כרכר אסור בהנאה ארג בו את הבגד כו' ותנינן ימכר כולו לעו"ג חוץ מדמי יין נסך שבו אמר ר' יעקב חגי קשיתא כו' מאי כדון תמן אין דרך בני אדם ליקח מן העו"ג ברם הכא דרך בני אדם ליקח מן העו"ג ומה שאמר ר' זירא שבודאי לא אתאמרת אלא מודין חכמים לרשב"ג ולא מודה רשב"ג לחכמים הוא מפני שהוא נותן טעם לפגם בתבשיל וכמו שביארתי]:

הלכה טו

קטע ב

שם (הט"ו) מתניתין הלוקח כלי תשמיש מן העובד כוכבים את שדרכו להטביל יטביל להגעיל יגעיל ללבן באור ילבן כו' ובגמ' הלוקח כלי תשמיש מן העו"ג דברים שיודע

שעושין בהם אוכל נפש כו' וכולן שהשתמש אע"פ שלא הגעיל כו' תני ר' הושעי' צרי' להטביל כהדא רבמי סליק עם ר' יודן כו' ושאלון כסף מן אילין דאוסינוס שאלין לר' ירמי' אמר צריך להטביל מפני שיצאו כו' ונכנסו לקדושת ישראל יצא לחוץ ונלמד נפקין ושמעין ר' יעקב בר אחא כו' בשם ר' יוחנן לא שנו אלא לוקח אבל שואל מות מעתה אפי' כלים ר' הושעי' זבין כלים ומטבילן:

והנה הפ"מ פירש מעתה נלמד דאפי' בכלים עשויין הדין כן דהא ר' יוחנן אמתניתין קאי וקתני הלוקח כלי כו' ואפי' בכלים דווקא לוקח אבל לא שואל. ר' הושעי' זבין כלים ומטבילן (פי' הפ"מ וכן הי' ר' הושעי' נוהג כשהי' לוקח כלים מהן הי' מטבילן אבל לא בששאל כלי מהם) ופירושו דחוק מאוד:

ע"כ נראה לי שהוא ט"ס בירושלמי וכצ"ל כהדא רבמי סליק עם ר' יודן כו' ושאלון כסף מן אילין דאוסינוס שאלין לר' ירמי' אמר צריך להטביל לפי שיצאו כו' ונכנסו לקדושת ישראל ובכאן צ"ל מעתה אפי' כלים (פי' אם כלי' שאולין נמי צריך להטביל דהא במעשה דרבמי סליק עם ר' יודן הי' המעשה ששאלו מן אילין דאוסינוס ועשאום כלים ואמר ר' ירמי' דצריך להטביל התם שאלון כסף ועשאום כלים ע"כ איפשר לומר דצריך להטביל לפי שאומן קונה בשבח כלי וזהו דווקא מחמת ששאלום כסף ועשאום כלים אבל כלים גמורים אינו צריך להטביל בשאלה או שאפי' כלים גמורים נמי צריך להטביל אפי' אם שואל נמי (ועיין ברא"ש שכתב והנותן כסף לאומן עובד כוכבים לתקן לו כלי יש שרוצים לומר למ"ד אומן קונה בשבח כלי טעון טבילה ופליגי בי' אמוראים פרק הגוזל קמא (ד' צט) ובעל הלכות פסק כרב אשי דאמר אומן קונה בשבח כלי ורב אלפס פסק כרבא דדחי התם דכולי עלמא אין אומן קונה בשבח כלי ואם כן הכא נמי בשאולין אם עשאן כלים אם אומן קונה בשבח כלי הוי כמו שלקח ועיין בירושלמי (פרק ט' דב"ק ה"ד) רב הונא אמר והוא שקבע בו מסמר האחרון כדי לזכות לכליו (ופי' הפ"מ דאם לא כן הי' פטור מלשלם משום דאומן קונה בשבח כלי וכמו דאמרינן בב"ק (ד' צ"ח) אמר רב אסי לא שנו אלא שנתן לחרש שידה תיבה ומגדל לנעוץ בהן מסמר ונעץ בהם מסמר ושיברן אבל נתן לחרש עצים לעשות שידה תיבה ומגדל כו' פטור מ"ט אומן קונה בשבח כלי וכן ביארתי בירושלמי (פ"ח דסנהדרין ה"ד) אמר ר' יוסי בר בון תיפתר דהות נסבת דיודין כו' וביארתי שם דהטעם משום דהאומן קונה בשבח כלי וע"כ הכא נמי אם שאל כסף ועשאם כלים הוי כלוקח כיון שאומן קונה בשבח כלי:

ע"כ צריך לגרוס בכאן מעתה אפי' כלים נמי (פי' אם כלים שאולין נמי צריך להטביל או רק בההיא עובדא דהת' ששאלו כסף וע"כ כיון שאומן קונה בשבח כלי ע"כ אמר ר' ירמי' דצריך להטביל אפילו בשאלה אבל לא בכלים גמורין):

ואח"ז צריך לגרוס יצא לחוץ ונלמד נפקין ושמעין ר' יעקב בר אחא כו' בשם ר' יוחנן לא שנו אלא לוקח אבל שואל מותר (פי' דבכלים גמורים אין צריך טבילה בשאלה) וע"ז אומר ר' הושעי' זבין כלים ומטבילן (פי' ששאל כלים ונסתפק אם צריך טבילה או לא וע"כ לא הי' מטבילם לחוד דא"כ לא הי' יכול לברך) וע"כ זבין כלים ומטבילן (פי' שהי' לוקח עוד כלים בכדי שיוכל לברך על כל הכלים) וכמו שכתב הרא"ש בסוף ע"ג ומשכנתא בעי' היא ולא אפשיטא ועבדין לחומרא ומטבילן בלא ברכה או יקנה כלי אחר ויטביל שניה' ביחד ויברך וה"נ הי' ר' הושעי' זבין כלים ומטבילן (פי' ביחד עם שאולים כדי שיטבילם בברכה) ודו"ק: